

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך קדם-יסודי

קווים מנחים
לצוותים העובדים בגני ילדים
שבהם לומדים
ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט

גן "שעורה"
הגנת סוטה טיחוסטוף
הסייעת נחמה אהרון

פתח דבר

העבודה עם ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט מורכבת, ודורשת התייחסות מערכתית-אקולוגית ואימוץ גישה רב-תרבותית. גישה כזאת שוזרת את התרבויות השונות אלו באלו, מתוך ראיית העושר והפוטנציאל שלהן להעשיר את חיי הילדים והילדות בגנים, ואת החברה הישראלית בכלל. העקרונות המוצעים בעבודה בגני הילדים הללו הם עקרונות דומים לעבודה עם כלל ילדי ישראל, בדגש על רגישות תרבותית והתייחסות אל המאפיינים הייחודיים של האוכלוסייה.

אנו מגישים לכם, הצוותים החינוכיים, את החוברת "קווים מנחים לעשייה חינוכית לצוותים העובדים בגני ילדים שבהם לומדים ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט", ובה עקרונות לעבודה ושלל הצעות ליישום. אני מודה לחברי הוועדה על שיתוף הפעולה.

סימה חדד

מנהלת האגף לחינוך קדם-יסודי

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

כתבו:

ד"ר אסתר ברוקס, מנהלת המחלקה להפעלה פדגוגית
ד"ר קלודי טל, מכללת לוינסקי לחינוך
לי אורה קליינמן, מדריכה מרכזת, האגף לחינוך קדם-יסודי
מירב תורגמן, מדריכה מרכזת, האגף לחינוך קדם-יסודי
ברברה אנדרס, מדריכה לחינוך סביבתי, האגף לחינוך קדם-יסודי
סמדר שמעיה, מנהלת אשכול גנים "ירדן" בעיר תל אביב
אורנה אברהם, גננת מובילה בעיר תל אביב
סוטה טיחוסטוף, גננת מובילה בעיר תל אביב
שרי בר-און, מנהלת עמותת "מטפלים ללא גבולות"

קראו והעירו:

נאוה כהן, מפקחת גני ילדים מחוז תל אביב
שרון צלר, מפקחת גני ילדים מחוז תל אביב
עליזה בדרשי, מפקחת גני ילדים מחוז תל אביב

גן "רכבת"
גננת אינה פלדמן
סייעת חנאן קומע

בחודשים יולי-אוגוסט 2016 התכנסה ועדה באגף לחינוך קדם-יסודי של משרד החינוך, שמטרתה לבנות תכנית מותאמת לגני הילדים הציבוריים בתל אביב, שמאוכלסים על ידי רוב של ילדי "מהגרי עבודה ומבקשי מקלט". זהו השם הזמני שבאמצעותו הוחלט לאפיין את הילדים ואת המשפחות, אף שמדובר בקבוצה מעורבת שמשנה את אופייה במהלך השנים ובה ילדים של מהגרי עבודה ושל מבקשי מקלט; למשפחותיהם של רבים מהילדים אין מעמד אזרחי מוסדר בארץ.

בעיר תל אביב ריבוי של גנים שמאוכלסים על ידי ילדים של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט. בשנת הלימודים תשע"ו היו שלושים גני ילדים ובהם כאלף ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט. בשנת הלימודים תשע"ז צפוי גידול של יותר מ-50% במספר הילדים וצפויים להיפתח עשרים גנים נוספים, שישה מהם בצפון תל אביב, דבר שידרוש מערך הסעות אל הגנים וחזרה.

בישיבות הוועדה השתתפו גננות שניהלו בשנים האחרונות גנים מסוג זה וצברו ניסיון שממנו נוכל כולנו ללמוד, נציגות האגף לחינוך קדם-יסודי, נציגות עיריית תל אביב, מפקחות, יועצות, אנשי מקצוע שהרבו לעבוד עם אוכלוסייה זאת, נציגות מכללות להוראה, נציגות "מסילה" ויוניטף.

חברי הוועדה:

סימה חדד, מנהלת האגף לחינוך קדם-יסודי

אורית טופלברג, סגנית מנהל מחלקת גני ילדים, עיריית תל אביב
אורנה אברהם, גננת מובילה בעיר תל אביב
איילת דברת, מסילה
אורה גולדהירש, מנהלת המחלקה לטיפול בפרט
ברברה אנדרס, מדריכה מרכזת האגף לחינוך קדם-יסודי
גלי ויסקי, יועצת חינוכית יוניטף
ד"ר אסתר ברוקס, מנהלת המחלקה להפעלה פדגוגית, משרד החינוך
ד"ר דן שגיב, מכללת לוינסקי
יעל יונה, יועצת חינוכית
ליאורה קליינמן, מדריכה מרכזת, האגף לחינוך קדם-יסודי
מוניקה וינקור, מדריכה מרכזת האגף לחינוך קדם-יסודי
מירב תורגמן, מדריכה מרכזת האגף לחינוך קדם-יסודי
נאוה כהן, מפקחת גני ילדים, תל אביב
סוטה טיחוסטוף, גננת מובילה בעיר תל אביב
עמית זהר, מסילה
ד"ר קלודי טל, מכללת לוינסקי
רעות מלטר, מנהלת אזור צפון, מחלקת גני ילדים עיריית תל אביב
שולמית פלח, מנהלת אזור דרום, מחלקת גני ילדים עיריית תל אביב
שירי מסינג-עיון מדריכה
שרי בר און, מנהלת "מטפלים ללא גבולות"
שולמית אבו חצירה, מנהלת תכנית כישורי למידה

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

תוכן עניינים

עמוד

פרק

6.....	מבוא.....
9.....	תפיסות ועקרונות פדגוגיים.....
18.....	שפה משותפת בגן.....
21.....	עבודת צוות.....
	יישום
25.....	פיתוחים שנה.....
32.....	סיפורי הצלחה.....
44.....	מעגלי תמיכה.....
47.....	רשימת חומרי עזר לצוותים החינוכיים.....
52.....	רשימה ביבליוגרפית.....
54.....	נספחים.....
	דפי מידע בעברית
	דפי מידע באנגלית
	דפי מידע בטיגריניה

א. מבוא

הלמידה של הילדים בגנים ציבוריים מתקיימת בהתאם לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד - אמנה בין-לאומית השואפת לקבוע את זכויותיהם הפוליטיות, האזרחיות, הכלכליות והתרבותיות של [ילדים ובני נוער](#). עצרת האו"ם אימצה את האמנה בנובמבר 1989, והיא אושרה ואושררה בישראל בשנת 1991. **האמנה קובעת כי טובת הילד היא שיקול ראשון במעלה והיא מחייבת את המדינה כל אימת שהיא מקבלת החלטה שיש בה כדי להשפיע על כל הילדים או על ילד מסוים**. יתרה מזאת, ביסוד החינוך הציבורי לילדים של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט בישראל ובכלל כאלו שמעמדם האזרחי מוטל בספק, יצא חוזר מנכ"ל בשנת 2000 ([חוזר מנכ"ל תש"ס/10\(א\), כ"ז אייר תש"ס, 1 ביוני 2000](#)) המחיל את חוק חינוך חובה בישראל על כל ילד ללא קשר למעמד האזרחי שלו ושל הוריו.

במסמך [עשייה חינוכית בגן הילדים - קווים מנחים לצוות החינוכי](#) (משרד החינוך, 2010) נכתב: "לגננת הגן תפקיד מרכזי, משמעותי, ובעל השפעה על תהליכי ההתפתחות המיטבית של כל אחד מילדי הגן... לגננת מחויבות מקצועית כלפי כל אחד מילדי הגן, כלפי קבוצת הילדים, וכלפי הורי הילדים. בהיותו חלק מהמערכת החינוכית במדינת ישראל, מחויבת הגננת לפעול על פי מדיניות משרד החינוך, ליישם את ההוראות המוגדרות בחוזרי המנכ"ל ובמסמכים המועברים לה על ידי המפקחת" (עמ' 8).

הכללים שמנחים את העשייה החינוכית בגנים המאוכלסים על ידי ילדי מהגרי העבודה ומבקשי המקלט הם אותם קווים המנחים את העשייה החינוכית בכל גן ילדים ציבורי אחר בישראל, אלא שעשייה חינוכית טובה חייבת להיות מותאמת למאפייני אוכלוסיית הילדים והמשפחות. העקרונות המנחים של עשייה חינוכית תואמת התפתחות (DAP-Developmentally Appropriate Practice, Copple & Bredekamp, 2009) מתייחסים להתאמה לגיל, להבדלים בין-אישיים בין הילדים ולמאפיינים התרבותיים של המשפחות והקהילות. כשמדובר בקהילת הילדים של מהגרי העבודה ויתר הילדים שמעמדם איננו ברור, מדובר באוכלוסייה מגוונת מבחינה תרבותית, שמגיעה ממקומות שונים בעולם. יתרה מזאת, בהתייחסות לקהילות יש לקחת בחשבון את הממשק בין משפחות הילדים לבין הקהילות המארחות.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

מאפייני הגנים שמאכלסים בילדים של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט בעיר תל אביב

עשייה חינוכית תואמת התפתחות משמעה התאמת העשייה החינוכית למאפייני הילדים, למשפחות ולקהילות. הילדים שמאכלסים את הגנים המדוברים מגיעים ממקומות מגוונים בעולם: אריתראה, סודן, פיליפינים, מולדובה ועוד. עם זאת ניתן לקבוע כי למרות הקשיים, לילדים המגיעים לגנים פוטנציאל אישי כמו לכל ילד אחר ואופי ייחודי משלו כמו לכל ילד אחר.

המאחד את הילדים הוא מצב שמעמיד את התפתחותם בסיכון: חיים במדינה זרה, מעמד אזרחי שהופך את חייהם למאופיינים על ידי אי-ודאות רבה שפוגעת בהרגשת הביטחון הרגשי, חיים בעוני של המשפחות עם כל הנלווה לכך, יחסים מתוחים עם האוכלוסייה המארחת. תנאי החיים הקשים עשויים להביא לתפקוד נמוך מהפוטנציאל של הילדים ולריבוי בעיות התנהגות וקשיים חברתיים. יתרה מזו, רבים מהילדים עלולים לחוות גם חוסר ביטחון תזונתי. הורי הילדים טרודים בבעיות פרנסה ולעתים חוששים מה"שלטונות" שצוותי הגנים מייצגים אותם. עם זאת, חשוב מאוד להכיר בכך שגם בין הורי הילדים יש שונות באשר לאיכות התפקוד ההורי בתנאים הקשים שבהם הם מגדלים את ילדיהם.

גן "שובלי"
גננת מרגרט אפשטיין
סייעת תמרה

לילדים מטבעם יכולת הסתגלות מהירה יותר. הם בעלי גמישות התפתחותית, ונמצאים עדיין בתהליך רכישת ידע וכלים. הילד נקלט מהר יחסית, ולומד את קוד השפה וכללי ההתנהגות במקום החדש. מצב זה יוצר בעיה המכונה "היפוך תפקידים": הילד "לוקח על עצמו" שורה של תפקידים שבמצב נורמטיבי נכון היה שיהיו בידי ההורה, החל מתרגום ותיווך הקשר עם הסביבה המידית והממסד, וכלה בדאגה להורה המתמודד והימנעות מהטרדה או הכבדה. הילד מביא עמו נורמליזציה והסתגלות, וההורה, מנגד, נמצא בקרב הישרדות. הילד, מצדו, נאלץ לקחת על עצמו פונקציות הוריות: הוא שומר על אחיו הקטנים, מדווח להוריו על ניידת משטרה מתקרבת ועוד. התוצאה היא ערעור המבנה המשפחתי במובן העברת עומסים רגשיים שבאופן טבעי ההורה סופג עבור ילדו אל הילד שאינו בשל דיו לעיבוד והתמודדות עם הקושי. בנוסף, נוצר קונפליקט בין הערכים והכישורים התרבותיים שההורה מביא עמו מארץ מולדתו, אל מול הקוד התרבותי החדש, שהילד מפגיש אותו עמו (דביר, אלוני והררי, 2010).

גן "אסיף"
גננת עמית
סייעת לוריין

ב. תפיסות ועקרונות פדגוגיים

העקרונות המנחים והתפיסות הפדגוגיות המפורטות מתאימים לכלל הילדים בגני הילדים. הייחוד בעקרונות אלו הוא הדגש המושם על המגוון התרבותי והייחודי של אוכלוסיית הילדים ומשפחותיהם.

1. שמירה על זכויות הילדים

התכנית המוצעת מונעת על ידי המחויבות לכל ילד וילדה כיחידים וכקבוצה. מחויבות זו מתבססת, כאמור, על האמנה לזכויות הילד, המדיניות של משרד החינוך ושל האגף לחינוך הקדם-יסודי.

2. "תהיו אוהבים זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה" (רבה פרק כ"ו)

חינוך הומניסטי המחויב לעמדה ערכית ולערכים חברתיים אוניברסליים. חינוך כזה מאפשר לילדים לממש את עצמם ואת יכולותיהם, באמצעות דיאלוג מכבד ומתמיד בין כל באי הגן: ילדים, צוות חינוכי ומשפחות הילדים.

3. ראייה מערכתית-אקולוגית של התפתחות הילדים והילדות

התכנית המוצעת נשענת על ראייה מערכתית אקולוגית של התפתחות האדם – דהיינו, הבנה שהתפתחות הילד מושפעת מזיקות דינמיות בין ילד מתפתח לבין גורמים סביבתיים שעמם הוא נמצא בקשר ישיר ועקיף (המשפחה, קבוצת בני הגיל וצוות הגן הנמצאים אתו בקשר ישיר כמו גם תנאי העבודה של ההורים, הקשרים בין מסגרת החינוך לבין ההורים, תנאי המגורים של המשפחה ומידת האלימות בשכונות המגורים, ערכים ונורמות תרבותיים במשפחה,

בשכונה, במדינה, תקופת החיים שבה חי הילד). התאוריה האקולוגית של ברונפנברנר (Bronfenbrenner, 1979)

מתמקדת בתהליכי הרציפות והשינוי שמשפיעים על ההתפתחות. במקרה שלנו, חשוב להכיר מקרוב את תהליכי הרציפות והשינוי של הילדים למשפחות "מהגרי העבודה" ו"מבקשי מקלט".

יצירת קשרים שבונים תחושת של ביטחון ושייכות עם כל אחד מהילדים

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

במודל הביו-אקולוגי המעודכן של ברונפנברנר ומוריס (Bronfenbrenner & Morris, 2006) נעשה ניסיון להגדיר תהליכים, שכוללים צורות שונות של אינטראקציה בין האורגניזם לסביבה (Proximal processes) שנתפסים כמכניזמים מרכזיים (על פי כינויה של ד"ר קלודי טל "חומר פעיל"), שפועלים לאורך זמן, ויוצרים את ההתפתחות האנושית (p.795). ההנחה היא ש"הכוח" של התהליכים האלו להשפיע על ההתפתחות תלוי במידה רבה במאפייניו של האדם המתפתח (Person), בהקשרים סביבתיים קרובים ורחוקים (Context), ובתקופה ופרקי הזמן (Time) שבהם פועלים התהליכים הפרוקסימליים. התהליכים הפרוקסימליים המרכזיים, קרי אינטראקציות שמשפיעות על ההתפתחות בגיל הרך הן אינטראקציות רציפות ואינטנסיביות עם הורי הילדים ועם צוותים חינוכיים לצד אינטראקציות עם הסביבה הפיזית (בגן ובבית).

4. אינטראקציות בין ילדים לסביבה החברתית והפיזית בגן

חלוקה לקבוצות קבועות, ועבודה על בסיס יומיומי, בשיתוף כל צוות הגן

קשרים טובים בין גננות לילדים נחשבים לאחד הבסיסיים ההכרחיים להתפתחות רגשית, חברתית, וקוגניטיבית טובה (Barber, Stolz & Olsen, 2005; Hamre et al, 2013). כישורים של עבודת צוות ופתרון בעיות הוצעו על ידי צוותים בין-לאומיים ככישורים מרכזיים שנחוצים לילדים ומורים במאה ה-21 (Griffin & Care, 2015). הילדים של הורים מהגרי עבודה ומבקשי מקלט זקוקים לכישורים אלו כמו כל יתר הילדים, מה גם שהם חיים בתנאי אי-ודאות קיצוניים. פיתוח היכולת להתמודד עם מגוון מצבים וללמוד לפתור בעיות ולא פחות מכך לטפח תחושות מסוגלות עצמית, קרי אמונה ביכולתם לפתור בעיות, הם כלים הכרחיים להתפתחות טובה עד כמה שניתן בנסיבות חייהם. אינטראקציות אינטנסיביות עם מבוגרים וילדים אחרים ומשוב מהמבוגרים והילדים, עשויים לתרום הן לטיפול כישורים של התמודדות עם בעיות התנהגות והן למסוגלות העצמית.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

התאוריות של ויגוצקי (2004) ופירשטיין (1998) ויישום של התאוריה של פירשטיין לחינוך לגיל הרך (קליין, 2007) מספקים בסיס רעיוני וכן מאפיינים של אינטראקציות תיווכיות שעשויות - אם הן **שיטתיות ואינטנסיביות** - להביא להשתנות קוגניטיבית אצל הלומדים. השתנות קוגניטיבית נשענת על ניכוס של "כלים פסיכולוגיים" (מעין אסטרטגיות התמודדות וייצוגים שמתווכים את ההבנה והטיפול בעולם) ומושגים מדעיים שנחוצים להבנת העולם ולפתרון שיטתי של בעיות.

לשם ניכוסם של הכלים הפסיכולוגיים והמושגים המדעיים, נדרשים:

- אינטראקציות **רציפות, אינטנסיביות והדדיות** עם הילדים, בהן מושגת הקשבה פעילה של הגננת לילדים ושל הילדים לעמיתיהם ולגננת;
 - תיווך שאופף אנשים, בעלי חיים, צמחים, חפצים, תופעות, רגשות, ומחשבות בעולם המשמעות;
 - אינטראקציות **שמעודדות ילדים להתעלות מעל המציאות המידית**, לחשוב מעל ומעבר למה שקולטים חושיהם;
 - אינטראקציות שמעודדות את הילדים לנכס לעצמם בהדרגה, בעזרת המבוגר, יכולת של התאמת ההתנהגות לדרישות המשימה ויכולות של ויסות עצמי;
 - תיווך רציף ומתמיד של תחושת אמון ביכולותיו;
 - אינטראקציות שמתמקדות בנושאים, תכנים ואירועים שהם חלק מחיי היומיום והם **מעניינים את הילדים ורלוונטיים להם**.
- כדי לאפשר אינטראקציות אינטנסיביות ורציפות עם כל אחד מילדי הגן, שיש להן המאפיינים המצוינים מעלה, מתחייב ניהול מוסרי של גן (טל, 2010; Tal, 2016) שיוצר תנאים לרווחה רגשית ולמידה של כולם בהתחשב בשונות שמאפיינת את הילדים ואת אנשי הצוות.

יצירת אינטראקציות
אינטנסיביות שמטפחות
שליטה בשפה וכישורים
של פתרון בעיות

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

אחד הרכיבים של ניהול גן (גם בהתאם לרפורמת אופק חדש) הוא ניהולן של **קבוצות למידה קבועות על בסיס קבוע**. קבוצות אלו מאפשרות את יצירת הקשרים האינטימיים עם ובין הילדים ואת התפתחותו של התיווך שעשוי להביא לטיפול כישורים חברתיים וכישורים של עבודת צוות ופתרון בעיות. לשם כך נדרש לבדוק ולשפר ללא הרף את איכות האינטראקציות בין ועם הילדים בקבוצות הלמידה.

5. רב-תרבותיות כעיקרון מנחה של ניהול הגן

הגיוון התרבותי של משפחות הילדים המגיעים לגנים והשונות ביניהן (בהשתייכות העדתית והדתית) ובין רוב החברה הישראלית, ובינן לבין מהרקע העדתי והדתי של רוב צוותי הגנים, מחייבים הבנה של הזהות התרבותית האישית ושל הזולת. ניהול גן מעין זה מחייב את הגננת ואת חברות הצוות למה שקרוס וחבריו (Cross et al, 1989) מכנים **כשירות תרבותית**.

כשירות תרבותית (cultural competence) היא מארג קוהרנטי של התנהגויות, עמדות ומדיניות, אופייני

למערכת, לארגון או לקבוצה של אנשי מקצוע, אשר מאפשר להם לתפקד באופן אפקטיבי במצבים שבהם קיימת נוכחות של אנשים מתרבויות שונות. קרוס ושותפיו טוענים שתפקוד כשיר תרבותי של מערכת, ארגון או קבוצה של אנשי מקצוע כולל את חמשת הרכיבים האלה:

1. יכולת להעריך ולהוקיר שונות בין בני אדם;
2. יכולת להפעיל הערכה עצמית לגבי התרבות של הקבוצה

המעריכה;

3. מודעות לקיומה של דינמיקה האופיינית למפגש בין תרבויות;
4. ידע על התרבויות השונות;
5. מוכנות לפתח שירותים שמביאים בחשבון את השונות התרבותית.

לכן, כשירות תרבותית מחייבת שילוב של מדיניות, עמדות ופרקטיקות מותאמות תרבותית במסגרת ניהול הגן.

התאמת תכנים למאפיינים התרבותיים של הילדים הנובעת מקבלת השונות התרבותית (ספרי ילדים, מוזיקה וכו'). הימצאות בכל גן של ספרי ילדים בשפות שלהם; שיתוף עם ההורים לחשיפה לתכנים תרבותיים.

גן "כוכב"
גננת נאווה בן אבי
סייעת לאה ברזילי

6. קשר עם ההורים ומשפחות הילדים

תפיסה מערכתית מחייבת שהצוות החינוכי של גן הילדים יעמוד בקשר עם הורי הילדים, זאת בהנחה לפיה הלמידה מתרחשת בהקשר חברתי, מתוך כבוד הדדי ושיתוף פעולה בין כל השותפים שלהם רקע שונה ונקודות מבט אחרות. גישת הצוותים להורים מחייבת התאמה למאפייני התרבות ולאיכות החיים שלהם: לקבל אותם, לנסות להבין אותם ולהציע דלת פתוחה למסגרת החינוכית. חשוב להשתמש ב"נכסים התרבותיים" ובידע שהילדים ובני משפחותיהם מביאים אתם (תובל, 2009).

חשוב לשתף את ההורים וליצור המשכיות בין הגן והבית. לדוגמה, ילד מתחיל בעבודה בגן וממשיך בבית. ההנחיה עוברת גם לשיתוף ההורים בבית. יחד עם זאת, הצוות החינוכי צריך להביא בחשבון שיש הורים שמסוגלים וכאלה שלא. חשוב גם לא לתבוע דברים בלתי אפשריים מהורי הילדים (בכסף או בהשתתפות) ולא להתייחס אליהם כאל "לא טובים" אם התנהגותם אינה מתאימה לציפיות הגננות על בסיס תפיסות העולם שלהן.

מומלץ גם...

- להשתמש במגוון דרכים ליצור תקשורת עם הורים;
- למצוא מתרגם או מגשר להפצת מידע על לוח ההורים בשפתם;
- ללמוד כמה מילים (שלום, בוקר טוב) שיעזרו לפתוח את הלב וליצור קרבה;
- להכיר את ההורים ואת הפוטנציאל שלהם כדי להסתייע בהם לקידום הילדים;
- לזהות קודים תרבותיים לפני קבלת החלטות בתכנית העבודה כדי למנוע אי-הבנות;
- חשוב להסתייע בגורמים המכירים את האוכלוסייה או הורה שיכול לסייע.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

7. אתיקה מקצועית

חשוב לשמור על פרטיותם של הילדים ומשפחותיהם, ולהנהיג גישה שאיננה ביקורתית כלפי מאפיינים חברתיים, תרבותיים, צבע העור וכדומה.

8. מעקב התפתחותי ועבודה דיפרנציאלית

ילדים צעירים מתאפיינים בהבדלים אינדיבידואליים בולטים בתחומי ההתפתחות השונים. חשוב לערוך מעקב התפתחותי עקבי ודינמי כדי ללמוד על החוזקות והקשיים המשתנים של הילדים ולתת מענה דיפרנציאלי לצרכים המשתנים שלהם. חשוב להעלות בישיבות צוות את סוגיית ההבדלים האינדיבידואליים ולהעלות רעיונות לעבודה מותאמת יותר לילדים שונים. כמו כן חשוב ליידע את ההורים באבני דרך בהתפתחות נורמטיבית של ילדים בגיל הרך. ידע זה עשוי לסייע להורים בהבנה את חיי הגן בהקשרם ההתפתחותי ועל ידי כך למנוע פירושים מוטעים העלולים ליצור תחושת חרדה ולהוביל לתגובות לא מותאמות.

בכל מקרה, חשוב להימנע מ"אבחון יתר", ולהקפיד על מעקב התפתחותי באמצעות פעילויות שבשגרת הגן. כדאי להיעזר בערכה "מבטים": חוברת הדרכה לעריכת תצפיות בסביבה הטבעית של הגן, המיועדת לגנות ולאנשי מקצוע נוספים העובדים בגני ילדים.

גן "קציר"
גנות פנינה בן עמי
סייעת רות שובלי

9. "מאה שפות לילד"

שימוש במגוון אופנויות "מאה שפות לילד" (מושג אותו תבע מוריס מלגוצ'י ממייסדי רג'יו אמיליה שבאיטליה), כדי לעודד הבעה ותקשורת (שפתית, חזותית ותנועתית) באמצעים מגוונים: שפה דבורה, שפות גרפיות לא מילוליות, הבעות פנים ומחוות. כלומר, לאפשר לילדים ולילדות לבטא את כוונותיהם, רעיונותיהם, צורכיהם ורגשותיהם באופנים שונים בנסיבות שונות. לדוגמה: כדי להזמין ילד לארוחת הבוקר אפשר להשתמש בתנועות, מחוות, הצבעות, סמלים גרפיים, תמונות ומלל. במסיבות יום הולדת ניתן להדגים משחק באופנים ובייצוגים שונים; כדאי לאפשר לילדים מגוון דרכי ביטוי: ציור, ריקוד, יצירה בחומרים וכדומה.

השפה העברית היא אחד האמצעים המובילים את תהליך ההשתלבות. ילדי מהגרי העבודה רוכשים בו זמנית או ברצף (ברכישת עברית מגיל שלוש ואילך) שתי שפות: השפה העברית, ושפת המורשת (heritage language) היא השפה שבה הם משתמשים בתקשורת עם משפחתם. עבור רוב הילדים, החשיפה לשפה

העברית מתרחשת רק עם כניסתם לגן הילדים. חשוב לנהוג בגנים ב"גישה רב-תרבותית ושזורת" – ולאפשר לילדים לדבר בשפת המורשת. שוהמי (1995) מדגישה כי התביעה מהילדים לוותר על השימוש בשפת המורשת עלולה לגבות מהם מחיר קשה: פחד, צמצום הדיבור ונסיגה לשתיקה. שלילת שפת המורשת ותרבותה עלולה לגרום למשבר זהות ולפגוע בתקשורת בין הילדים והילדות לבין בני משפחתם.

יצירת ערוצים להבעה
מגוונת בערוץ תנועתי,
מוזיקלי, חזותי, מילולי

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

10. ארגון סביבה חינוכית

סביבה גמישה רכה עם אפשרויות רבות לתנועה ומשחק. רצוי להרבות בתנועה ובמוזיקה כחלק מסדר היום הקבוע של הגן. חשוב ליצור לוח עם תמונות של הילדים ומשפחותיהם וחשוב לשלב בגדים ובדים נעימים למשחק חופשי באזור המשחק הסוציו-דרמטי.

עיסוק יומיומי מרובה
בתנועה תוך התאמת סדר
היום לצורכי הילדים

חשוב גם...

- לשלב בספריית הגן ספרים שמייצגים תרבויות שונות ובשפות המדוברות במשפחות הילדים;
- להאזין למגוון מוזיקלי מבחינת סגנון וייצוג תרבותי;
- לשלב באזור המשחק אלמנטים מהתרבויות של משפחות הילדים בגן: תלבושות, חפצים, כלים;
- לתלות תמונות אמנות מתרבויות שונות;
- לשלב בפינת הבובות בובות כהות עור;
- לאפשר משחק עם חומרים טבעיים ומרגיעים: חול, אדמה, חומרים פתוחים.

לשהות בחצר יש חשיבות מיוחדת; שם יוכלו הילדים לשחק בצורה חופשית במגע עם הטבע. על כן רצוי:

- לשלב מרחבים טבעיים בחצר הגן;
- לעודד את הילדים לשחק באופן חופשי בחצר;
- לקדם ערכים סביבתיים באמצעות טיפול בגינת ירק בערוגות וכדומה;
- לשלב צמחי תבלין בגינה מאפשרים הכנה של תוצרים ופעילות רב-חושית לאורך כל שנת הלימודים;
- לזמן ציוד המאפשר תנועה מרבית.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

11. בריאות, היגיינה וחיסונים

חשוב לבדוק אצל ההורים אם הילדים מקבלים את כל החיסונים הנדרשים, אם יש לילדים רופא ילדים במקרה שהילדים חולים, וחשוב לשתף את ההורים בהרגלי ההיגיינה הנהוגים בגן שמעודדים רכישת כישורי חיים ושעשויים למנוע מחלות.

12. תזונה

חשוב לבדוק אצל ההורים אם הילדים אלרגיים למאכל כלשהו. חשוב לעודד את ההורים לשלוח לילדיהם כריכים ופרי, ולהסביר את החשיבות באוכל שיש בו את מרב אבות המזון. חשוב להנהיג בגן תזונה מאוזנת וכך להוות מודל לילדים, לצוות ולמשפחות הילדים. חשוב להנהיג הזנה משותפת של ארוחת בוקר, ולהכין עם ילדי הגן ארוחות בוקר בריאות ומגוונות. האכילה המשותפת היא אירוע חברתי שבו באים לידי ביטוי כישורים חברתיים, נימוסי שולחן ונימוסי שיח מקובלים, והבניה תרבותית. בשיבה המשותפת בזמן האוכל יש לילדים הזדמנות להביע את רצונם והעדפותיהם ולשוחח עם היושבים לשולחן. התייחסות הצוות להתנהגויות אלו חשובה מבחינה חברתית, שפתית ותרבותית.

הבטחת ביטחון תזונתי (אפשר לשקול הזנה משותפת שבה הילדים עצמם ייקחו חלק בארגון).

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

ג. שפה משותפת בגן

רב-לשוניות היא מרכיב מעצב בחוויה הרב-תרבותיות שבה הילדים גדלים. השוני הלשוני-התרבותי מחייב, בצד **שימור שפת המורשת**, שליטה בעברית על מאפייניה האורייניים והדבורים, לצורך הצלחתם העתידית של הילדים בהשתלבות חברתית ובלמידה. רכישת שפה במצבי רב-לשוניות ברצף, מחייבת **תכנון מובנה ומדורג** המלווה בהמחשה של מבנים דקדוקיים, לקסיקון ושימושי לשון חברתיים בעברית. רכישת יעילה שלהם נדרשת בסיטואציות חברתיות ובפעילויות **מתכללות רב-חושיות**.

למידת שפה חדשה בגן מתרחשת בהקשר חברתי, מתוך כבוד הדדי ושיתוף פעולה בין אנשים בעלי רקעים ונקודות מבט שונים. תפקידו של צוות הגן בתהליך זה הוא ליזום פעילויות המאופיינות בשיתוף פעולה בין כלל השותפים בגן: **מחנכים, ילדים ובני משפחותיהם** (תובל, 2009). חשוב שצוות הגן יסב את תשומת לב הילדים **להיבטים חברתיים** של אירוע, ויתמלל על ידי **משחק תפקידים** מצבים תקשורתיים-חברתיים שגורתיים. לדוגמה: משחק המציג מפגשים של מריבה והתפייסות, ליווי מילולי של הצטרפות ילד לפעילות בקבוצה עם חבריו, בקשת חפץ וקבלתו, המללת תגובות רגשיות-חברתיות וכולי. המודל השפתי שהגננת מציגה, המלווה בייצוגים ובסמלים, מעודד שימוש בכוונות תקשורתיות מגוונות (שאינן רק בקשות) כגון שאלות, הבהרות, תיאורים וכולי. הערך הגבוה שהגננת נותנת לתקשורת ולשיחה, חשוב להתפתחות כישורי השפה והתקשורת של ילדי הגן. כל זאת, באווירה מכילה ומכבדת, ויתר על כן, בעידוד להעזה ולהתנסות בכלים הלשוניים והאחרים ללא חשש משגיאות, ומתן משוב מעשיר ומעצים.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

שפה נרכשת בהקשרים משמעותיים לילדים:

- ✓ השתתפות במצבים החוזרים על עצמם בשגרת הגן תוך המללה משמעותית של שגרת הלשון שמלווה אותם. לדוגמה, תוך כדי סידור הקוביות הילדים לומדים פעלים כמו 'לסדר', 'לשים'; שמות עצם 'קוביות'; מילות יחס 'מעל', 'מתחת' ועוד.
- ✓ שיח בין עמיתים אשר מתמקד בתחומי עניין משותפים של הילדים תורם לחשיפה לסוגות דיבור מגוונות: הוראות למשחק, טיעונים בעד ונגד משחק, סיפור אירועים דמיוניים, הסברים ועוד.

חשיפה למבנה הפונטי של השפה העברית

החשיפה למבנה הפונטי השונה של העברית חשובה מאוד. הדבר מחייב למידה, המחזקת בייצוגים גרפיים ותנועתיים, של מיומנויות קשב והבחנה שמיעתית, זיכרון שמיעתי באמצעות חזרה מגוונת, ורצף צלילי הדיבור בעברית. לכן חשוב כי הגננת תשלב בעבודתה משחקים קבוצתיים, שמפעילים את המיומנויות הללו. לדוגמה:

- ✓ משחקי הפקה פונטיים;
- ✓ זיהוי דמיון פונולוגי;
- ✓ זיכרון שמיעתי לפריטים;
- ✓ משחקי חריזה;
- ✓ קשרי משפחות מילים.

שימוש בשפות ובמערכות כתב שונות

ההטרוגניות כמשאב תורמת מאוד לאוריינות הלשונית ולאוריינות הכתב. החשיפה לשפות שונות מגבירה את המודעות המטא-לשונית (שמות שונים לאותם מושגים), והחשיפה למערכות רישום בשפות השונות מאפשרת לילדים להבחין בדומה ובשונה בין המערכות (כיוון הכתיבה, צורת האותיות) ולהיות מודעים לתכונות המהותיות במערכת הרישום בשפה שלהם. בגן אפשר:

- ✓ לכתוב שלטים בשפות שונות;
- ✓ להגיש ספרים/עיתונים בשפת המורשת של הילדים;
- ✓ להכין מילון דו-לשוני או רב-לשוני.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

עקרונות לקידום שפה משותפת בגן

מתוך החוברת: שפה משותפת בגן, חינוך ילדים מרקע תרבותי ולשוני מגוון

- ✓ טיפוח של אקלים חינוכי ומכבד
- ✓ יחס חיובי לתרבות המוצא ושפתה
- ✓ טיפוח השפה הדבורה והכתובה
- ✓ שימוש באמצעי ייצוג מגוונים
- ✓ פעילות בהקשר חברתי רלוונטי ומובן
- ✓ הקצאת זמן ניכר לעבודה בקבוצה קטנה
- ✓ עידוד השיח בין עמיתים – בכל שפה שיבחרו
- ✓ חשיפה לשפה עשירה במגוון סוגות
- ✓ שימוש במגוון אופנויות – שפתית, חזותית, תנועתית

גן "ירותם"
גננת סבטלנה אומנסקי
סייעת ניצה שלום

ד. עבודת צוות

מתוך עשייה חינוכית בגן הילדים קווים מנחים לצוות החינוכי, משרד החינוך 2010

על הצוות הקבוע של הגן נמנים הגננת-מנהלת הגן, הסייעת, גננת משלימה וסייעת משלימה. יש גנים שבהם מצטרפים לצוות הגן אנשי מקצוע נוספים כמו: מורה לחינוך גופני, מורה לריתמוזיקה ומתנדבים. גורמים חיצוניים לגן מהווים מקור לתמיכה, הדרכה והתמקצעות לגננת ולצוות החינוכי: מפקחת, מדריכות מקצועיות, פסיכולוג חינוכי, יועצת חינוכית, גורמים מהרשות המקומית ואחרים.

ניהול מיטבי של הגן כרוך ביכולת להוביל את הילדים מתוך התחשבות בקשר שלהם עם משפחותיהם, ואת הצוות להשגת רווחה רגשית ותנאי למידה

נאותים עבור כל ילד וילדה, בהתחשב במאפייני הסביבה הפיזית והחברתית ובמגבלות הזמן הנתונים. לשם כך נדרש מהגננת **ליטול אחריות ולהפגין מנהיגות** תוך ניכוס של ראייה פרו-אקטיבית וראייה מערכתית-אקולוגית שיש בה הבנה של מכלול האינטראקציות בגן. הגישה הפרואקטיבית בחינוך היא גישה מניעתית המתבטאת בחשיבה על מצבי סיכון או קונפליקטים פוטנציאליים ועל דרכי היערכות מוקדמת להתמודדות (טל 2010). נקיטת פעולות מניעה היא בעלת ערך רב בבניית תשתיות מתאימות לדיאלוג מיטבי בין הגננת לצוות ובין הצוות להורים ולתפקוד הילדים במסגרת. פעולות מניעה אלו יותאמו בדגש על **הרגישות התרבותית** ובהתאם למאפיינים הייחודיים של האוכלוסייה.

בניית שגרה של עבודת צוות
במרכז ניתוח אירועים ללימוד
על התמודדות עם קשיים

גן "קציר"
גננת פנינה בן עמי
סייעת רות שובלי

סוג זה של ניהול גן יוביל לפיתוח יכולת לעבור בגמישות בין מבט על הגן מלמעלה, ממעוף הציפור, לבין מעורבות אינטימית עם הילדים; בין התבוננות במציאות הגן מבחוץ, מתוך הפרספקטיבות של הילדים, ההורים, הצוות והקהילה ומפנים תוך התייחסות מודעת לרגשות שניהול הגן בכלל ובמצבים מאתגרים מעורר בגננת עצמה; בין היכולת להיות מעורבת רגשית ואמפתית ליכולת להתבונן על מצב מבחוץ לקבל החלטות קשות (Tal, 2016). כדי להיטיב לנהל גן בכלל, ובפרט גן שבו אוכלוסיית הילדים מאתגרת ומחייבת **התאמות תרבותיות** משמעותיות, נחוצה למידה מתמדת של דפוסי ניהול, איתור קשיים ובעיות וניסיון מתמיד להכניס שינויים ושיפורים.

כחלק מאימוץ הגישה הפדגוגית, כדאי ליזום מפגשי צוות היערכות לפתיחת השנה ובמהלך השנה, כחלק משגרת הגן. לפני פתיחת שנת הלימודים מומלץ שהגננת תיזום מפגש משותף באווירה חגיגית לכל הצוות הקבוע של הגן.

תכנון תקופת היערכות ממושכת
במסגרת ישיבות צוות ובה התייחסות
להקניית הרגלים וכללים בשיתוף הצוות
והילדים תוך אכיפה יומיומית עקבית

מטרות המפגש: היכרות, דיון משותף להצגת הציפיות של כל אחד מחברי הצוות, לקביעת ערוצי תקשורת ונוהלי עבודה, להגדרת תחומי האחריות של כל אחד מחברי הצוות, לקביעת תאריכים למפגשי צוות, להגדרת האחריות מול הורי הילדים ודרכים לתקשורת עמם ולקביעת נהלים לתקשורת עם גורמי חוץ. בפגישת הצוות ניתן לחלק מטלות ומשימות לקראת פתיחת שנת הלימודים.

עקרונות לקיום פגישת היערכות:

- חשוב לבנות את המפגש **כדיאלוג משמעותי ומכבד** ;
- חשוב **לקבוע ולהודיע** במשותף על מועד המפגש ולהציע נושאים לדיון, כדי לאפשר לצוות הגן היערכות מוקדמת ;
- חשוב לערוך **היכרות** בין כל אנשי הצוות ;
- בראשית השיחה חשוב להדגיש את **האינטרס המשותף** ולמקד את מטרת המפגש בהיערכות לביצוע העבודה בגן ביעילות מרובה ולשביעות רצון כל השותפים ;
- חשוב לערוך **תיאום ציפיות** לגבי תחומי האחריות של כל אחת מחברות הצוות ;
- ניתן להציג בפני הצוות את **התכנית השנתית** בקווים כלליים ולשלב העברת מידע על המטרות והדגשים לשנת הלימודים ;
- מומלץ לקבוע **ערוצי תקשורת** ונוהלי עבודה בין חברות הצוות, כמו גם תקשורת עם גורמי חוץ (עמותות, ארגונים וכדומה) ;
- חשוב להציג תכנית שנתית של **מפגשי הצוות** ;
- מומלץ להציג את "תיק ניהול גן" לכלל צוות הגן.

סוגיות שחשוב להעלות במפגשי צוות הגן:

חשוב להכיר את היכולות והנקודות החזקות של כל אחד ולהשתדל להביא אותן לידי ביטוי בצורה רלוונטית ומשמעותית בעבודת הגן.

תקשורת:

לתקשורת השוטפת והגלויה בין צוות הגן חשיבות רבה. חשוב להגדיר את הקשר כקשר פתוח שבו יש לשתף בתחושות העולות תוך כדי העבודה באופן מכובד ואחראי ולא במסגרת שעות העבודה.

תכנון העבודה:

מדי פרק זמן מוגדר, על הגננת לשתף את צוות הגן בתכנית העבודה, תוך מיקוד העשייה הפרטנית בד בבד עם בניית תכנית משותפת הכוללת מיזמים משותפים. לשם **בחירת תכנים ובניית תכנית עבודה** יש להביא בחשבון היבטים תרבותיים של הילדים. תוכן שיילמד בגן יוסיף לילדים עוד היבט תרבותי. כדאי לשאול את ההורים על היבטים תרבותיים בתכנים שונים (משמעות של צבעים, מנהגים שונים ועוד).

עדכונים שוטפים:

על הגננת לשתף את הצוות בדרכי הפעולה שלה לצורך הקניית ההרגלים, תוך הדגשת חשיבות ההרגלים לביטחון הילדים והגדרת תפקידה בכך. בו בזמן, יש לדון באופן ההתמודדות של הצוות החינוכי בהתנהגויות מאתגרות של ילדים, יידוע במקרים חריגים וכדומה.

יחסי גומלין בין ההורים והגן:

יש להדגיש את חשיבות הקשר בין הבית והגן לרווחת הילד ואת הרגישות הרבה והלואיאליות להן מחויב צוות הגן. על הגננת להגדיר במפורש כי היא הסמכות היחידה להעברת מידע חינוכי להורים. **במהלך השבוע הראשון ובחודשים הראשונים**, מומלץ לשוחח קצרות עם כל חברי הצוות כדי להעלות צרכים, אתגרים, הצלחות וכדומה.

גן "סהר"
גננת נאוה בס
סייעת טלי בן נעים

ועוד חשוב...

- להכיר את אוכלוסיית הגן ומאפייניה (מהגרי עבודה, מבקשי מקלט);
- לרכוש ידע תרבותי על האוכלוסייה;
- לשוחח על השלכות של מאפיינים אלה על חיי הילדים;
- ללמוד את מרחב חיי הילדים;
- להציג הישגים והצלחות משנים קודמות ולדון על קשיים ואתגרים צפויים;
- לפתח דרכי עבודה מותאמות וייחודיות.

ה. יישום

צוותי הגנים בעיר תל אביב עסקו במשך שנים בעשייה חינוכית עם ילדים שהוריהם מהגרי עבודה ומבקשי מקלט. במהלך השנים למדו את המציאות ופיתחו פרקטיקות חינוכיות מקדמות התפתחות ולמידה של ילדים בגן. המציאות הציבה מן הסתם קשיים לכולם. ההצעות המוגשות בזאת מבקשות כעיקרון חינוכי **ללמוד מניסיון הצוותים החינוכיים** שהצליחו להתמודד עם המציאות ולהוציא מתחת ידם פרקטיקות חינוכיות שעשויות לתרום ללמידה של צוותים חינוכיים אחרים.

פרק זה מחולק לשניים:

- **פיתוחים שנה** – הדגשים חשובים לפתיחת השנה ;
 - **"סיפורי הצלחה"** של גננות - סיפורים המבטאים עשייה מיטבית עם ילדים ומטרתם לעורר השראה לעשייה נוספת, ולהוקיר את עבודתם של הצוותים החינוכיים העובדים בגנים אלו, בסיוע מערך התמיכה.
-
- ✓ העקרונות המוצעים הם **לבחירת צוות הגן** ;
 - ✓ כדאי לבחון את **הנטיית האישיות** של כל הצוות ואת התרומה של נקודות החוזק לעבודה בגן ;
 - ✓ חשוב **להכיר** את הילדים, משפחותיהם וצוות הגן ;
 - ✓ כדאי להיעזר ב**גורמים מזמנים בלוח השנה** ובאירועים עולמיים אשר באופן טבעי מבטאים את השונות והייחודיות שבין העמים ובין המדינות. כדאי לפתח אותם כמיזמים מתמשכים המזמנים עבודה בקבוצה קטנה. למשל: אולימפיאדה, אירוויזיון, מונדיאל, תערוכות בין-לאומיות במוזאונים, פסטיבלים ייחודיים ועוד.

גן "רכבת"
גננת אינה פלדמן
סייעת חנאן

פותחים שנה....

מתוך : וזהי רק ההתחלה:

הימים הראשונים בגן הם מקור להתרגשות לילדים, להורים ולצוות הגן. ימים אלה משאירים חותם לאורך זמן ולעתים משפיעים גם על ההתמודדות בכניסת הילדים למסגרות חינוכיות המשכיות. כניסת הילדים למסגרת החינוכית בתחילת השנה היא תהליך הסתגלות, שאצל חלק מן הילדים הוא קצר ואצל אחרים מתמשך כמה חודשים. לכן, מן ההתחלה יש לשים דגש על מתן מענה לצרכים הרגשיים של הילדים; כמו כן נדרשת התנהלות הדרגתית, סבלנית וסובלנית בתכנית העבודה של הצוות החינוכי. בהתאם לתנאים המשתנים ועם ההתאקלמות, ייערכו שינויים בתכנית העבודה.

מה ניתן לעשות כדי שהימים הראשונים בגן שבו לומדים ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט יהיו ימים נעימים לכולם:

- להיות חיוביים ולראות את האתגרים ובניית האינטראקציות **כתהליך** שנתי ומתמשך;
- לעסוק בעיקר בהקניית **כישורי חיים**;
- להתנהל בצורה **הדרגתית** (בהיכרות עם המשחקים, עם מרכזי המשחק ועוד);
- להרבות במשחקי **תנועה** בגן ובחצר;
- להרבות ב**פעילויות עם חומרים** שמאפשרים מגע ותחושות כגון: חול, בצק, חומר, פלסטלינה;
- להקים **פינה רכה** הכוללת שטיח, כריות בגדלים שונים, בובות רכות, בדים רכים ועוד;
- **גמישות** בסדר היום, יחד עם יצירת שגרה מוכרת וידועה;
- שילוב בין פעילויות מתוכננות שעיקרן היכרות עם הילדים ובינם לבין עצמם ובין פעילות משחקית חופשית;
- לאפשר הבאת **חפץ מוכר** מהבית כדי ליצור קשר וגשר בין הבית לגן.

גן "אסיף"
גננת עמית
סייעת לורין

לפני פתיחת השנה

מומלץ לערוך **מפגש היכרות** עם הילדים והוריהם לפני תחילת שנת הלימודים, כדי למסור ולקבל מידע (מילוי טפסים, בירור לגבי ביטוח רפואי וכדומה), להפחית את החששות ולהכיר את הילדים והוריהם. במפגש כזה רצוי להכין את הגן לקבלת המשפחות, ולתת תחושה **חמימה ונעימה**.

הדגשים חשובים:

- ✓ כדאי לזמן את ההורים **באופן אישי באמצעות שיחה טלפונית**;
- ✓ חשוב לברר מהו שמם של הילדים (לילדים רבים יש שם חיבה או **כינוי** והם אינם נקראים בשם המופיע ברשימה);
- ✓ חשוב למלא את הטפסים במלואם ולרשום כמה שיותר **מספרי טלפון** רלוונטיים;
- ✓ **חשוב מאוד** לדעת מי מוציא את הילד מהגן, מי המסיע, המטפל או השמרטף ולקחת את מספרי הטלפון שלהם;
- ✓ חשוב להזמין את ההורים **לאספת הורים**, להסביר את מטרותיה ואת חשיבות נוכחותם;
- ✓ רצוי לתת להורים **דף מידע** על הגן הכולל נהלים, סדר יום וכדומה המתורגם לאנגלית ולטיגריניה (אפשר לקבל דרך "מסילה").

גן "שעורה"
הגנת סוויטה טיחוסטוף
הסייעת נחמה אהרון

ביום הראשון ללימודים

ביום הראשון ללימודים כדאי:

- ✓ להכין את מרחב הגן עם משחקים מעניינים ומגוונים שיסקרנו ויעסיקו את הילדים. לאפשר לילדים לגעת בחומרים ובצעצועים המאפשרים מגע תחושתי מרובה כגון בובות פרווה;
- ✓ לכתוב את שם הילדים על כל החפצים האישיים שלהם;
- ✓ לשים לב למשפחות שלא הגיעו למפגש ההיכרות, כדי להכירן ולתת להן למלא את כל הטפסים הרלוונטיים;
- ✓ יש לוודא כי הילדים שהגיעו לגן, אכן מופיעים ברשימה של העירייה. אם ילד אינו מופיע ברשימה, כדאי ליצור קשר עם הרכזת האזורית ולברר באיזה גן הוא משובץ.

חשוב לזכור שהילדים שנקלטו לראשונה במערכת החינוך מתרגשים מאוד; לכן רצוי לגלות גמישות, הבנה, הכלה ויצירתיות. בניית סדר יום ברור הכולל פעילות מוזיקלית, משחקי תנועה וכדומה תסייע לילדים הצעירים שאינם דוברים עברית.

בימים הראשונים כדאי לעסוק בעיקר בפעילויות היכרות של הילדים, בינם לבינם עצמם, היכרות עם צוות הגן, עם הסביבה הפיזית של הגן, כללי היגיינה, כישורי חיים, הרגלי התנהגות וכדומה. רצוי לעשות זאת ב"מאה שפות" – תצלומים, איורים, תנועות ידיים, המחשות שונות ועוד ועוד...

הברור מאליו לנו, אינו ברור מאליו לילדים אלו – יש לחשוב על הפרטים הקטנים.

וגם...

הידע וההרגלים נבנים בהדרגה, יש חשיבות רבה לחזרתיות וסבלנות. חשוב לתת זמן לתהליך הלמידה וההסתגלות.

גן "שובלי"
הגננת מרגרט אפשטיין
הסייעת תמרה

טיפ!

בצק ריחני

בצקים עם ריחות נעימים נותנים מענה לצורך לגעת ולחוש. כדאי להכין עם הילדים בצק (עם ריח קינמון, שוקולד, כורכום וכדומה), ולאפשר להם לשחק בו באופן חופשי. אפשר לשלב עם הבצק חיות פלסטיק קטנות או כלי אפייה. את בצק המלח ניתן לאפות ולהפוך את תוצרי הילדים למשחקים קבועים בגן.

מתכון:

✓ 2 כוסות קמח

✓ 1.5 כוס מלח

✓ כף קינמון או קקאו או כורכום או מי סלק וכדומה

✓ חצי כוס מים

מערבבים את כל החומרים ולשים את הבצק היטב, מוסיפים מים או קמח לפי הצורך עד שהבצק נעים ליצירה.

מרחבים וציוד מאפשר תנועה

לעתים, בימי הקליטה, הילדים נמצאים במצב של חוסר מנוחה ותנועתיות יתר. מומלץ לתת מענה למצב רגשי באמצעים פשוטים כגון:

✓ כדורים עשויים מעיתונים עם דלי לקליעה;

✓ יצירת מעגל וקווים על הרצפה שמעודדים לקפוץ או ללכת בהליכות מגוונות;

✓ ברכה עם בדים נעימים שמותר להתגלגל בתוכה.

אספת הורים ראשונה

מתוך: "זוהי רק ההתחלה"

בחודש הראשון ללימודים, קרוב ככל שניתן לפתיחת שנת הלימודים, חשוב לקיים מפגש הורים קבוצתי, שבו הגננת בשיתוף עם צוות הגן יציגו את רציונל העבודה בגן ואת תכנית העבודה השנתית. רצוי שהמפגש יהיה חווייתי ונעים ויחד עם זאת, יעיל וישיר בהעברת המסרים. זימון מפגש קבוצתי חווייתי עם ההורים של ילדי הגן יאפשר היכרות הדדית בין צוות הגן וההורים ובין ההורים לבין עצמם. מפגש זה מטרתו להציג את ה"אני המאמין" החינוכי ולאפשר את תחילת הדיאלוג עם ההורים. זוהי הזדמנות עבור הורים להעלות שאלות וסוגיות שמעסיקות אותם והזדמנות עבור הצוות החינוכי לייסד את התקשורת עם ההורים.

חשוב להתכונן למפגש כזה:

- ✓ לאתר אחד ההורים או נציג מהקהילה שיכול לתרגם את המסרים המרכזיים עבור ההורים שאינם דוברים עברית;
- ✓ להכין את סביבת הגן: מתן גוון חגיגי לגן, הכנת כיבוד קל, השמעת מוזיקת רקע רגועה, תכנון לוח הורים, הכנת דפי מידע בשפות שונות ועוד.

תכנית המפגש יכולה לכלול נושאים לדיון כגון:

- חוקים, הרגלים וכללי התנהגות** – כדאי להציג את סדר היום בגן, כולל שעת הפתיחה והסיום (פתיחה וסגירת שער הכניסה לגן), כללי התנהגות הנהוגים בגן, נהלים ועוד.
- חוק חינוך חובה בישראל** – חשוב לומר להורים כי בישראל ביקור בגן הילדים הוא חובה, ולא נתון לבחירת ההורים, על כן אם ילד אינו מגיע לגן – יש לדווח לגננת.
- חוק זכויות הילד** – בישראל יש חוק זכויות הילד האוסר על הכאת הילדים, או שימוש באלימות כלפיהם. חשוב לומר להורים כי על הגננת חלה חובה לדווח על כל מקרה שבו קיים חשד להתעללות או להכאת ילדים.
- מחלות** – חשוב להעלות את מודעות ההורים למחלת הגזזת. יש לתת להם הנחיות כיצד לפעול במקרה שיש חשש שהילד חלה בגזזת. אם יש לילד ביטוח רפואי, על הגננת להפנות את ההורים לרופא המטפל. אם אין – להפנות את ההורים למרפאת "טרם" (טופס לעזר נמצא בנספחים). כמו כן, חשוב לעדכן את ההורים כי ילד שנעדר מהגן מעל שלושה ימים בגלל מחלה, חייב באישור רפואי בטרם יחזור לגן.
- תזונה** – חשוב מאוד לשוחח עם ההורים על תזונה בריאה. ניתן להציג דוגמאות לכריכים וממרחים בריאים באמצעות תצלומים וכדומה. כמו כן, חשוב לומר להורים לא לשלוח לגן חטיפים, ממתקים וכדומה.
- היגיינה** – בגן הילדים מרבים לשחק ולעסוק בחומרים בתוך חלל הגן ובחצר. על כן חשוב לשוחח עם ההורים על חשיבות החלפת בגדים, מקלחת יומית, צחצוח שיניים, גזיזת ציפורניים.

לבוש – חשוב מאוד לשוחח עם ההורים על לבוש נוח ומותאם לילדים במטרה להקל על הילדים את שהותם בגן.

תקשורת – יש להקפיד על זמינות בטלפון ולעדכן על כל שינוי במספר הטלפון או בכתובת המגורים.

תשלומי הורים – תשלומי ההורים נועדו לטובת הילדים והחינוך שלהם. כדאי להציג את הסכום, דרכי התשלום ולמה נועד.

ימי הולדת בגן – יום הולדתם של הילדים הוא יום חשוב וחגיגי. כדאי להציג את התפיסה החינוכית של הגננת לגבי יום זה, וכיצד נהוג לחגוג אותו במסגרת הגן.

חגיגות ומסיבות בשיתוף הורים – רצוי להציג את האירועים המרכזיים והמסיבות שנחגגים בשיתוף ההורים, ולהזמין להיות שותפים.

לוח חופשות – כדאי להציג את לוח החופשות ולהזכיר להורים את החופשות הארוכות במהלך השנה.

במהלך המפגש רצוי לייחד זמן **להעלאת הציפיות והשאלות** שמטרידות את ההורים עם פתיחת שנת הלימודים. מענה לשאלותיהם יפחית את החרדה האופיינית אצל הורים בתחילת השנה. אפשר לבקש מההורים להציע דרכים ורעיונות **לשיתוף פעולה** בין הגן והבית ולמעורבות שלהם בחינוך הילדים בגן. חשוב להתאים את הציפיות בין ההורים לבין צוות הגן.

ועוד...

להזמין את ההורים להיות שותפים

לפתוח את הגן ואת הלב בפני המשפחות

גן "כתר"
הגננת דפנה קורן
הסייעת ציפי אהרון

יש לי שאלה...

שאלות והרהורים של הגננת העובדת בגן של ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט שאין להם רק תשובה אחת...

1. איך אצליח לקדם בגן שלי את התכניות של המשרד?
2. איך אצור יחסי צוות שיתמכו בעבודה שלי?
3. איך אגייס את הסייעת להצלחת הילדים?
4. איך אֶתקשר עם ההורים?
5. איך אכין אספת הורים ראשונה? מה חשוב לומר?
6. מי יכול לעזור לי להצליח?
7. איך אוכל לקדם את הילדים כשאני במצב של הצפה והתרגשות?
8. איך אבנה תכנית עבודה שנתית?
9. מהם החומרים והתכנים המתאימים לילדים?
10. מאיפה להתחיל?

המלצות:

- ✓ לנשום עמוק ;
- ✓ ללמוד מי יכול לסייע לי ;
- ✓ לגייס מתנדבים שיעזרו לי בימים הראשונים ;
- ✓ לייצר שיתופי פעולה ;
- ✓ להכיר ארגוני סיוע שיכולים לתמוך ;
- ✓ ליהנות מההצלחות הקטנות ;
- ✓ להשקיע בימים הראשונים בהקניית הרגלים וכישורי חיים ;
- ✓ לפתוח את הלב ואת הראש.

סיפורי הצלחה

גן "רכבת"
גננת אינה פלדמן
סייעת חנאן קומע

רוקדים בגן

הגננת: אורנה אברהם **הסייעת:** איילה מזרחי

המפקחות: נאוה כהן, עליזה בדרשי

מטרות:

- ★ ליצור תחושת שייכות ושותפות בחברת הילדים בגן;
- ★ לזמן פעילות ולמידה חווייתית בגן באמצעות ריקוד;
- ★ ליצור אקלים גן שמח ומקבל;
- ★ ליצור אינטראקציות עם ילדים ובין ילדים באמצעות שפת הריקוד והשירה.

הקשר:

מוזיקה ותנועה הן שפות בין-לאומיות המאפשרות מגוון התייחסויות, פעילויות ויצירת אקלים בהלימה ליעדים שאנו מבקשים לקדם בגן, ולכן מתאימות לאוכלוסיית הגן.

"מוזיקה, ריקוד ותנועה הם התחומים אותם אני אוהבת, בקיאה ויכולה להוביל באמצעותם באהבה ושמחה את המטרות שהצבתי לי בגן תוך הנאה גם כמחנכת".

רעיון לפעילות:

- ✓ ריקודי עם כחלק משגרת הגן;
- ✓ שירי ילדים בעברית, לקידום שפה ולימוד תנועות מוסכמות וללמד רפרטואר של 8-10 ריקודים בשנה;
- ✓ לרקוד בזמנים קבועים ומשתנים;
- ✓ שימוש בשירים כסימן מוסכם להתכנסות וריקוד משותף.

מסקנות והמלצות:

- ✓ כדאי להמציא תנועות וריקודים לשירים שהילדים אוהבים;
- ✓ כדאי לאפשר לילדים לרקוד באופן חופשי;
- ✓ אפשר לצלם את הילדים רוקדים, ולאפשר להם לראות את עצמם.

יש לי טיפ...

- לחפש חלופות ליצירת קשר עם הילדים ובין הילדים המותאמות לילדים ולצוות הגן
- להתחבר לחוזקות שלך
- לפתח את עצמך

החוויה שלנו, צוות האן...

"דרך התנועה והמוזיקה הצלחתם להתחבר אל הילדים, ולא ארוט להם שמחה.

הריקוד החזיר אותי לחוויות הילדות שלי - נזכרתי באוצאי שבת בבית אימא".

יום המשפחה

הגננת: סוּוּטָה טיחוסטוף הסייעת: נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ ליצור אינטראקציות של שיח ומגע בין ההורים והילדים;
- ★ לזמן חוויה משפחתית משותפת בחגיגת יום המשפחה;
- ★ לקדם קשר בין ההורים לצוות החינוכי בגן;
- ★ לזמן חוויה קהילתית.

הקשר:

חגים הנחגגים כחלק מהמסורת היהודית אינם תמיד רלוונטיים לחייהם של ילדי מהגרי העבודה. התייחסות למסר **אוניברסלי** בתקופת החגים, תוך התאמה ורלוונטיות לילדים ומשפחותיהם כמו המשפחתיות המאפיינת את חג החנוכה, עוזרת.

רעיון לפעילות:

מפגש הורים וילדים המבוסס על פעילויות הנעשות בשגרת הגן. הפעילויות מוגשות ב"תחנות" שבהן פועלים ההורים והילדים במשותף.

- כריכים - הורים וילדים מכינים כריכים "בריאים";
- סדנת מגע - סדנה בה מוזמנים ההורים והילדים ליצור קשר בעזרת מגע נעים;
- בניית כלי נגינה – בלמידה מוקדמת של הגננת עם הורה מהגן גילו כלי נגינה אופייניים לחברה האריתראית. בסדנה הוגשו חומרים ליצירת כלי הנגינה. ההורים והילדים יצרו כלים, ניגנו ושרו.

מסקנות והמלצות:

- ✓ ליצור קשר עם כלל ההורים ולהבטיח את הגעתם לפעילות;
- ✓ לבחור "תחנות" המבטאות את העשייה בגן ומקדמות נושאים חשובים ורלוונטיים;
- ✓ לתת פעילות המשך בבית לטיפול הקשר;
- ✓ לגייס את כל צוות הגן כולל סטודנטיות, מתנדדים וכדומה, יש להיעזר בהורים כדי להביא את התרבות הייחודית לגן.

החוויה שלנו, צוות הגן....

חשוב היה לתת מקום לביטוי הילדים ומשפחותיהם דרך הפעילות המשותפת, מוזיקה וריקודים מסורתיים מהתרבות של משפחות הילדים.

"אני אישית מאוד מתחברת למוזיקה וצל כן היה לי חשוב להעביר את המסר מוזיקה היא שפה אוניברסלית, כל אחד יכול להתחבר אליה".

שטיח תנועה

הגננת: אורנה אברהם **הסייעת:** איילה מזרחי

המפקחות: נאוה כהן, עליזה בדרשי

מטרות:

- ★ לאפשר פורקן תנועתי ולקדם יכולות תנועה בסיסיות;
- ★ לזמן פעילות ולמידה חווייתית בגן באמצעות תנועה;
- ★ ליצור אקלים גן שמח ומקבל.

הקשר:

שפת התנועה כשפה אוניברסלית המאפשרת לכל הילדים לקחת חלק, כל אחד במקום בו הוא נמצא.

רעיון לפעילות:

פעילות גופנית על שטיח: "שטיח התנועה". השטיח סיפק גבולות. מתחילים עם תנועות פשוטות של התקדמות, ולאט-לאט מעלים את דרגת הקושי (גלגולים, תנועה בזוג וכדומה). פיזור שמות הילדים סביב השטיח וסימון סדר ישיבה.

מסקנות והמלצות:

- להתמקד – ולא להתפזר לתחומים רבים;
- כדאי לדעת מה המטרה בפעילות ולהיות מכוונת;
- רצוי לתת לילדים להוביל את הפעילות.

יש לי טיפ...

- הדגמות מרובות וחזרתיות;
- לא לוותר על אף ילד – כל ילד יפעל בזמן שלו ובקצב שלו.

החוויה שלנו, צוות הגן....

המפקחת חזקה אותי בדרכי והאמינה בי. את האמונה
הזאת הצברתי לידי הגן.

אני מאמינה ביכולת של כל אחד ואחת מהם.

שמח במטבח

הגננת: אורנה אברהם **הסייעת:** איילה מזרחי

המפקחות: נאוה כהן, עליזה בדרשי

מטרות:

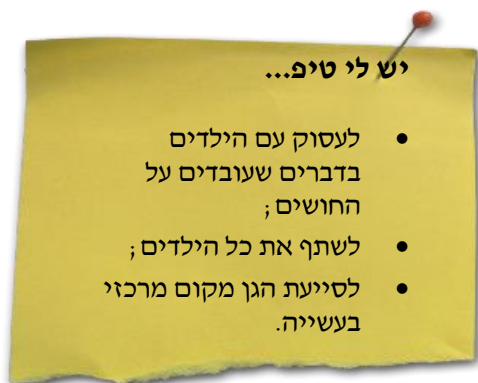
- ★ ליצור חוויה חושית של טעם, ריח, מגע, שתישמר בזיכרון;
- ★ לזמן פעילות ולמידה חווייתית בגן באמצעות בישול ואפייה;
- ★ ליצור חיבור חושי לתרבות ולמורשת הישראלית.

הקשר:

התייחסות למאכלים שהם חלק מהמסורת הישראלית והיהודית כנקודת חיבור אליה הילדים חשופים בסביבה שבה הם גרים.

רעיון לפעילות:

- ✓ בישול ואפייה כחלק משגרת הגן.
- ✓ בכל חג נבחר מאכל אופייני שיחבר את הילדים לתרבות הישראלית והיהודית. החיבור נעשה באמצעות גיוס כל החושים: טעם, ריח, מישוש ומגע.
- ✓ באמצעות העיסוק בבישול ואפייה התנסו הילדים בכישורי חיים חשובים ולמדו מושגים מתמטיים ועוד.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לבנות תכנית מראש כדי לגלות: אילו חיבורים אפשר למצוא;
- ✓ לבנות שלבים בעשייה: מהבסיסי למורכב, מהמוכר לחדש;
- ✓ כדאי מפעם לפעם להעביר את האחריות אל הילדים;
- ✓ כדאי לשלב הכנת מאכלים מסורתיים של הילדים.

החוויה שלנו, צוות הגן....

אנני עשר אני לזכרת את החוויה החושית של העיסוק בצק, את הריח בציקר. אני לזכרת את ההליכה לטאבון עם הצ'יין.

לפני כמה ימים כשתי ילדה שהייתה בגן שלי; היא אמרה לי שהיא לזכרת את הדברים הטעימים שהכנו בגן.

חוגגים כריסטמס בגן
סמדר שמעיה, מנהלת אשכול ירדן
המפקחות: שרון צלר

מטרות:

- ★ לזמן חוויה משותפת של הורים וילדים בחגיגת הכריסטמס
- ★ לקדם קשר בין ההורים לצוות החינוכי בגן

הקשר:

התייחסות לתרבות של הילדים ממקום של קבלה וכבוד

רעיון לפעילות:

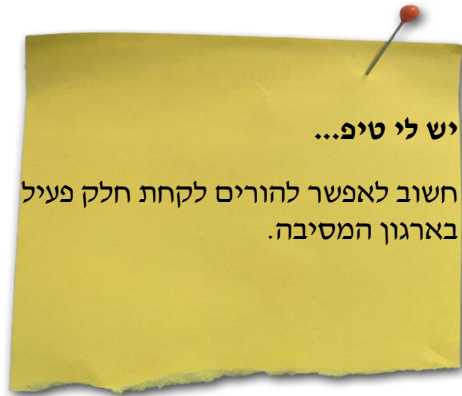
מפגש הורים וילדים סביב מאפייני החג.

הפעילויות מוגשות ב"תחנות" שבהן פועלים ההורים והילדים במשותף.

- עץ אשוח - הורים וילדים מכינים עץ אשוח ומקשטים אותו יחד ;
 - סנטה קלאוס - הורים וילדים מכינים דמות של סנטה קלאוס מחומרים ממוחזרים ;
 - בניית הפעמון של סנטה קלאוס ;
 - בניית כלי נגינה – בסדנה הוגשו חומרים ליצירת כלי הנגינה. ההורים והילדים יצרו פעמון. ניגנו ושרו.
- לסיום, אחד האבות התחפש וחילק מתנות לילדים.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לבקש שיתוף פעולה של הורים, ליצור קשר עם ההורים ולהבטיח את הגעתם לפעילות ;
- ✓ לבחור "תחנות" המתאימות לרוח חג הכריסטמס ;
- ✓ לתת תחושה של כבוד להורים, לילדים ולתרבותם.

"איה פלוטו"

הגננת: אינה פלדמן **הסייעת:** חנאן קומע

המפקחת: עליזה בדרשי

מטרות:

- ★ הכנת מסיבת סוף שנה שתסכם את הלמידה במהלך השנה בקריאה, דקלום, ציור, שירה, נגינה וריקוד – בשיתוף ההורים;
- ★ לקדם את תחושת ה"ביחד" והשייכות;
- ★ לזמן חווית ריקוד ושמחה.

הקשר:

ספרות ילדים מזמנת היכרות עם השפה העברית, וחיבור תרבותי. שילוב בין ספרות ומוזיקה יכול לגשר על הפער של אי-הבנת השפה.

רעיון לפעילות:

בחודש מאי השנה חיפשתי נושא למסיבת סוף השנה. ילדי הגן אהבו את **הכלב פלוטו** מהספר "איה פלוטו" מאת לאה גולדברג. **האמנתי בילדים** – לאחר חודש, כל הילדים דקלמו בעל פה את הספר "איה פלוטו". במסיבת סוף השנה הצגנו להורים ולאורחים את הצגת "איה פלוטו" עם תחפושות, תפאורות מצוירות, קטעי שירה, נגינה, ריקוד ודקלום הספר.

מסקנות והמלצות:

- ✓ כדאי להמציא תנועות וריקודים לשירים שהילדים אוהבים;
- ✓ כדאי לאפשר לילדים לרקוד באופן חופשי;
- ✓ אפשר לצלם את הילדים רוקדים, ולאפשר להם לראות את עצמם.

החוויה שלנו, צוות הגן....

אחרי פטירתו של הצייר מנשה קדישמן, הבאתי ללן צילומים של ציורי הכהבים שלו וסיפרתי לילדים עליו. המפקחת שלי, עליזה בדרשי, ראתה את ציורי הכהבים הנפלאים של ילדי הגן, שצוירו לפי ציוריו של קדישמן וכתבה לי משפט של אשכנז: "ככל שנאמין בהם יותר, כן הישגיהם ככל התחומים יהיו רבים יותר".

כולנו יכולים ללמוד יוגה

הגננת: סבטה טיחוסטוף **הסייעת:** נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ לחזק את הקשב והריכוז של הילדים במשימות מוגדרות;
- ★ להעשיר את השפה התנועתית והמילולית;
- ★ לעורר הנאה וחוויה באמצעות תנועה.

הקשר:

התייחסות למוזיקה והתנועה כשפה אוניברסלית, ודרך ליצור קשר עם הילדים.

רעיון לפעילות:

- ✓ השמעת מוזיקה קצבית, הילדים נעים בחופשיות בחלל הגן;
- ✓ כאשר נעצרת המוזיקה, מראים קלף ובו תמונה של חיה בצד אחד. בצד השני של הכרטיס – רישום ובו תיאור התנועה המתאימה מעולם היוגה;
- ✓ מתבוננים בתנועה/בחיה ומחקים את התנועה בהתאם;
- ✓ שימוש בשירים כסימן מוסכם להתכנסות וריקוד משותף.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לפני שמתחילים בפעילות כדאי להגדיר כללי התנהגות של תנועה בחלל הגן (תנועה באזור פנוי, שמירה על מרחב אישי, לא לגעת בחבר ועוד);
- ✓ כדאי לחזק התנהגויות חיוביות תוך כדי הדגמה חוזרת של ההתנהגות;
- ✓ רצוי ליצור הדרגתיות בפעילות: להתחיל בחיה אחת ולהוסיף בהדרגה להגדלת הרפרטואר.

יש לי טיפ...

- שימוש בערכה "יוגה לילדים";
- שימוש בתמונות בעלי חיים לתיאור התנועה;
- הפעילות ביוגה היא פעילות מובנית בתחום התנועה, מסייעת בהתמקדות ובפיתוח יכולת הקשב.

החוויה שלנו, צוות האן...

"אני רחוקה מאוד מצולם הספורט; דרך הצבאית עם הילדים התקרבותי לצולם הספורט והיוצא".

הדגל שלי

הגננת: סבטה טיחוסטוף **הסייעת:** נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ לקדם את תחושת ה"ביחד" והשייכות;
- ★ ליצור חיבור לתרבות הישראלית, תוך שמירה וכבוד לתרבות המורשת;
- ★ להעמיק את הידע של הילדים על ארצות מוצאם.

הקשר:

חגי ישראל הנחגגים במהלך השנה לא תמיד רלוונטיים לילדי מהגרים ומבקשי מקלט. חשוב למצוא רלוונטיות וחיבור לחיי הילדים.

רעיון לפעילות:

- ✓ לקראת יום העצמאות, כאשר למדנו על דגל ישראל, התבוננו על דגלה של אריתראה וערכנו השוואה ביניהם. חיפשנו את המייחד כל דגל, ומה המשותף ביניהם;
- ✓ הרחבת ידע העולם של הילדים תוך כדי שיח על הדגלים: צורות, צבעים, סמלים;
- ✓ הרכבת דגמים של הדגלים, יצירת תצרפים (פזלים) ועוד.

מסקנות והמלצות:

- ✓ כדאי לשתף את ההורים בלמידה על אודות הדגל. לבקש לשלוח את הדגל "האמתית", תלבושות מסורתיות, חפצים מסורתיים ועוד;
- ✓ כדאי להעשיר את ידע הילדים על אודות ארצות מוצאם: תמונות, מפה, נוף ועוד.

יש לי טיפ...

עיסוק בדגל תוך מתן כבוד לתרבות ולמוצא יכול להעמיק את הקשר של הילדים ומשפחותיהם, ולשמש גשר לארץ מוצא הילדים.

החוויה שלנו, צוות האן...

"האנאל היותי צולה חדשה, החיבור לדגל נותן לי תחושה שייכות לאקום העכשווי, ויוצר גשר וחיבור לאקום שמאנו באתי".

הפינה שלנו – אריתראה הקטנה

הגננת: סבטה טיחוסטוף **הסייעת:** נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ חיבור למורשת המשפחתית
- ★ חיזוק הערכים המשפחתיים
- ★ יצירת קשר בין הגן לאירועים משמחים בחיי הילדים

הקשר:

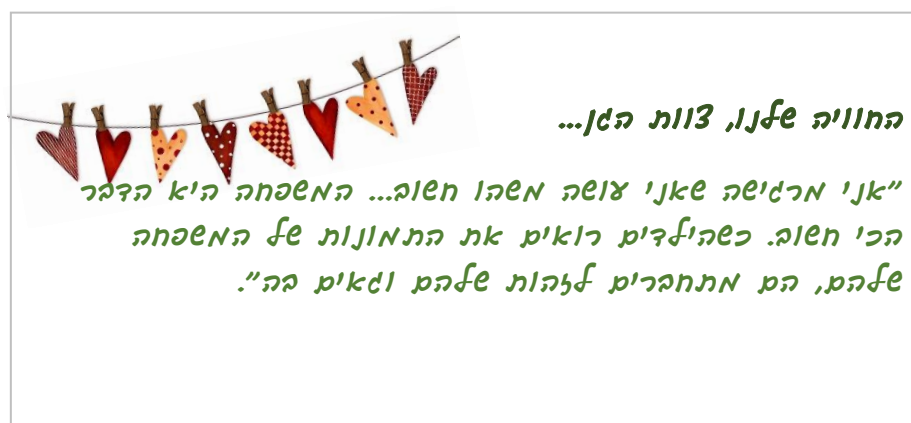
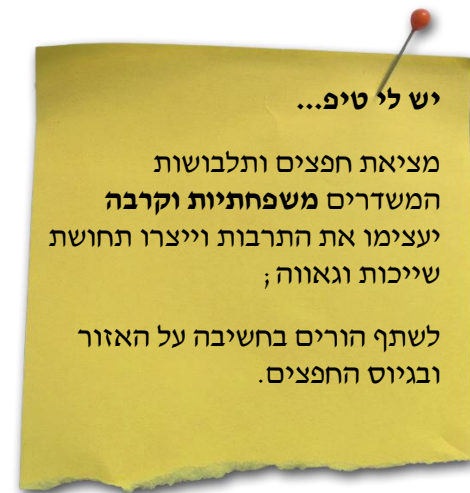
המשחק החופשי באזור "אריתראה הקטנה" עשוי לחזק את הזהות העצמית של הילדים, ולאפשר עיבוד של החוויות המשפחתיות. ארגון הסביבה החינוכית הוא "המחנך השלישי" – המאפשר את העיבוד הזה.

רעיון לפעילות:

הקמת אזור משחק סוציו-דרמטי המכיל מאפיינים תרבותיים ממשפחות הילדים: תלבושות התלויות על קולבים, חפצים וכלים מסורתיים ועוד. חשוב לארגן את אזור המשחק בצורה אסתטית, מכבדת ומסודרת. כדי שהילדים יוכלו להתבונן ולבחור. כדאי ליצור באזור "גלריית תמונות" שבה יוצגו תמונות משפחתיות מאירועים מסורתיים: חתונות, חגים ושמחות אחרות.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לבנות את האזור בהדרגה לאורך השנה;
- ✓ לתת תשומת לב לכל חפץ שנוסף לאזור;
- ✓ לשנות את האזור מדי פעם: להוסיף, להוריד ולרענן כדי לעורר עניין מחודש, סקרנות והשראה.

יום ספורט

הגננת: סבטה טיחוסטוף **הסייעת:** נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ לקדם את תחושת ה"ביחד" והשייכות, כמו גם כל ילד וילדה בקבוצה;
- ★ לזמן חוויה של ספורט ותנועה.

הקשר:

פעילות בחצר הגן בתחום התנועה, כחלק מחיזוק תחושת היכולת של הילדים והעצמת החוויה שלהם בגן.

רעיון לפעילות:

תכנון, יישום וביצוע יום ספורט בחצר הגן, במגוון תחנות:

- ✓ יוגה;
- ✓ קליעה למטרה;
- ✓ קפיצה בקפיצית;
- ✓ קפיצה למרחק.
- ✓

מסקנות והמלצות:

- ✓ כדאי שבתחנות יהיו פעילויות המוכרות לילדים משגרת היום בגן, וגם פעילויות חדשות המעוררות התרגשות ושמחה;
- ✓ כדאי לתכנן יום פעילות שלם הכולל ארוחה בריאה לספורטאים וחלוקת מדליות לכל המשתתפים;
- ✓ כדאי שבתחנות יהיה ספורט אישי וגם קבוצתי;
- ✓ כדאי להשתמש בתחנות באביזרים שהוכנו מחומרים בשימוש חוזר.

החוויה שלנו, צוות האן...

**התנועה חשובה מאוד לילדים באופן כללי ולאכאוסטיה אתה
אני עובדת בא'חד.**

**אני מצודדת את הילדים בכל יום להתנסות בתנועה
ובספורט.**

1. מעגלי תמיכה

ארגונים ועמותות ותיאור התמיכה שכל ארגון יכול להעניק

שם הארגון	תחום הסיוע	יצירת קשר	הערות
מסיל"ה (ראשי תיבות : מרכז סיוע ומידע לקהילה הזרה)	מתפקד למעשה כשירות סוציאלי תחת אגף השירותים החברתיים של עיריית תל אביב-יפו. התמיכה הניתנת במרכז מתמקדת בעיקר ברמת הפרט והמשפחה ; סיוע בנושאי חינוך, בריאות, משפחה, תעסוקה, דיור, מעמד חוקי, היריון ולידה, ילדים בסיכון, ילדים עם צרכים מיוחדים, מקרים הומניטריים, והפניה לסעד משפטי. בעת הצורך, ניתן גם טיפול פסיכו-סוציאלי על ידי אנשי מקצוע.		המוסד מתופעל על ידי עובדים סוציאליים של העירייה, סטודנטים בתכנית הכשרה מעשית, בני מכינות קדם- צבאיות, בנות שירות לאומי ומתנדבים רבים.
רשת יוניטף	עמותה המפעילה רשת מעונות יום ומועדוניות צהרונים המנוהלים על ידי גננות ומטפלות מהקהילה הזרה. העמותה מפעילה שלושה מעונות יום לפעוטות עד גיל שלוש, ושלוש מועדוניות לילדים בגילים 3-6, ומשרתת בסך הכול כ-250 ילדים. המועדוניות נותנות מענה לילדי הקהילה השוהים בגן משעות הצהריים עד הערב.		השפות המדוברות בגנים הן עברית ואנגלית. התכנים החינוכיים לקוחים הן מתרבויות המוצא של הגננות והן מהתרבות הישראלית, והחגים הנחגגים שייכים לשלוש הדתות המרכזיות.
משפחה חדשה	מטפל בעובדים זרים המתקשים בתהליכים של הכרה בנישואין שלהם, באימוץ או בכל בעיה משפטית אחרת הקשורה לתחום המשפחה.	כתובת הארגון : רח' נחמני 34, תל אביב 65795. קבלת קהל נעשית לאחר תיאום מראש בין הימים א-ה וכן בשעות 09:00-17:00. טלפון הארגון : 03- 5660504 אימייל הארגון : newfamily@newfamily .org.il אתר הארגון, ובו מידע נגיש ופרטים שונים על פעילות הארגון. http://www.newfamily .org.il	
קו לעובד	עמותה המסייעת, בין השאר, לעובדים זרים הנתקלים בבעיות במקום העבודה שלהם.	כתובת הסניף בתל אביב : נחלת בנימין 75, קומה ד, ת"ד 2319, תל אביב-יפו	בגלל המגוון הרחב של האוכלוסיות שאליהן הארגון פונה, שעות הקבלה הן ספציפיות

שם הארגון	תחום הסיוע	יצירת קשר	הערות
		61022. טלפון הסניף : 03-6883766 פקס הסניף : 03-6883537 אימייל העמותה : email@kavlaoved.org.il אתר העמותה, שבו ניתן לדווח על מעסיקים שפועלים שלא כשורה או למצוא פרטים נוספים על העמותה : http://www.kavlaoved.org.il	למקצועות מסוימים ולשפות מסוימות.
רופאים לזכויות אדם - ישראל	העמותה מספקת עזרה רפואית מאבחון ועד טיפול במרפאות השונות של העמותה.	כתובת המרפאה הפתוחה של העמותה : רח' ברוך ספיר 4, יפו, בקומת הקרקע. טלפון המרפאה : 03-5133120 פקס המרפאה : 03-6873029 אימייל העמותה : mail@phr.org.il אתר העמותה http://www.phr.org.il : phr.org.il	
מוקד סיוע לעובדים זרים	העמותה היא א-פוליטית וללא מטרות רווח, ומקדישה את זמנה למאבק בסחר בבני אדם ברחבי מדינת ישראל, וכן בקידום זכויותיהם של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט ללא אישורי עבודה ושל פליטים בישראל.	כתובת העמותה : נחלת בנימין 75, תל-אביב, 65154 שעות פעילות העמותה הן בשעות 09:00–12:00 ובשעות 13:00–17:00 בימי א, ב, בשעות 09:00–13:00 בימי ג, בשעות 09:00–14:00 בימי ד, בשעות 09:00–18:00 בימי ה. טלפון העמותה : 03-5602530 פקס העמותה : 03-5605175 אימייל העמותה : info@hotline.org.il	

שם הארגון	תחום הסיוע	יצירת קשר	הערות
		אתר העמותה, הדל במידע שימושי בעברית יחסית לשאר הארגונים : http://www.hotline.org.il/hebrew/index.htm	
מטפלים ללא גבולות	מטרתה לסייע לילדים בגיל הרך לקבל שירותי חינוך משלים וטיפול בשכונות בהן הנגישות של המשפחות והקהילות למשאבים אלו מוגבלת. 1. העמותה פועלת באמצעות התערבות רב-מקצועית של מתנדבים וסטודנטים, המודרכים על ידי אנשי מקצוע בתחומי הטיפול והחינוך. ההתערבות מתממשת לאורך השנה, בשאיפה שתהליכי החינוך ישולבו במשפחות ובקהילה. 2. במסגרת פעילות העמותה נבנות תכניות מניעה בגיל הרך למניעת פערים תפקודיים בשיתוף צוותי הגנים. 3. איתור קשיים ייערך כשלב לצורך בניית תכנית התערבות בגן בהובלת הגננת. 4. העמותה שואפת לעבוד באופן מערכתי ובשיתוף עם הקהילות המקומיות, ברגישות תרבותית וחברתית ומתוך ערנות לצורכי הקהילות החינוכיות והמשפחות. 5. העמותה עובדת באופן מערכתי עם הפיקוח החינוכי, הרשות המקומית, שירותי הרווחה והבריאות ובזיקה לארגונים בעלי מטרות דומות.	יצירת קשר : במייל : baron.sari@gmail.com therapists.with.no.borders@gmail.com	

ז. רשימת חומרי עזר לצוותים החינוכיים

מסמך	תקציר	פרטי הפרסום או סוג המסמך (חוזר מנכ"ל, מאמר, מדריך, תכנית לימודים ועוד)
שפה משותפת בגן – חינוך ילדים מרקע תרבותי ולשוני מגוון	השפה העברית בגן רב-תרבותי היא גשר המחבר בין כולנו. בחוברת, התפיסה התאורטית של לימוד השפה העברית כשפה שנייה היא חלק מגישה ה"שוזרת" את התרבויות אלה באלה. בחוברת גם מגוון הצעות לפעילויות ללימוד עברית בגישה חברתית.	תכנית להוראת עברית כשפה שנייה בהקשר תרבותי
מילת היום בגן	הסדרה "מילת היום ברחוב סומסום" פותחה על ידי ערוץ הופ! ועמותת Workshop Sesame כחלק מעונת 2012 של הסדרה "רחוב סומסום". "מילת היום" שודרה בתקופת הקיץ כאשר הילדים היו בחופשה, ועסקה במילים המתחברות לעולם הילדים. הסדרה כוללת קטעים שונים שעוסקים באותה המילה מזוויות שונות. מטרת הסדרה היא לזמן חוויה ושיח בתכנים המתקשרים למילים הנבחרות מזוויות ראייה שונות. "מילת היום בגן" מאפשרת לילדים הצעירים ליהנות ולהזדהות עם הדמויות המוכרות והחביבות של רחוב סומסום.	תכנית שפותחה באגף לחינוך קדם-יסודי בשיתוף עם הופ! להעשרת השפה והשיח הערכי באמצעות סרטונים
וזהי רק ההתחלה	חוברת ובה מגוון הצעות, נהלים ורעיונות לפתיחת השנה בגן הילדים.	מסמך מדיניות משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי (2012)
לקט לגנת החדשה	חוברת המלקטת נהלים, מדיניות, המלצות והצעות לגנות החדשות. החוברת מכילה קישורים לחוזרי מנכ"ל, טפסים, תכניות לימודים ועוד.	מסמך מדיניות משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי (2016).
עשייה חינוכית בגן הילדים , קווים מנחים לצוות החינוכי	החוברת מביאה בתמציתיות נושאים שונים שמטרתם להוביל להשגת היעדים המרכזיים בעבודה בגנים. מוצגת התפיסה החינוכית שבבסיס העבודה בגן, שעל פיה מנהלת הגן, בשיתוף הצוות החינוכי, מתווה את דרכן הייחודית המותאמת לאוכלוסיית הגן ולקהילה שאלה הוא משתייך.	מסמך מדיניות, בהוצאת משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי (2010)
לקראת חינוך מיטבי בגן הילדים	בחוברת דרכים יישומיות לקידום התפתחות מיטבית של ילדים. ההצעות נועדו לסייע לגנות ליצור קשרים הדדיים עם משפחות הילדים ולמצוא דרכים רגישות ומותאמות להעשיר את הילדים בתחומים לימודיים, רגשיים והתנהגותיים.	מדריך לגנת שנכתב על בסיס ידע מחקרי
תכנית מסגרת לגן הילדים גילי 3-6	תכנית מסגרת לגן הילדים גילי 3-6 הממלכתית והממלכתית-דתי, הערבי והדרוזי	משרד החינוך, התרבות והספורט, האגף לחינוך קדם-יסודי, המנהל

מסמך	תקציר	פרטי הפרסום או סוג המסמך (חוזר מנכ"ל, מאמר, מדריך, תכנית לימודים ועוד)
		הפדגוגי, האגף לתכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכניות לימודים (התשנ"ה)
תכנית מסגרת לילדים מתקשים בגיל הרך	תכנית מסגרת לילדים מתקשים בגיל הרך בגן הילדים הרגיל, המשולב והמיוחד, הממלכתי והממלכתי-דתי	משרד החינוך, התרבות והספורט, האגף לתכניות לימודים, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי, האגף לחינוך מיוחד, (התשנ"ז)
תשתית לקראת קריאה וכתיבה בעברית ובערבית, תכנית לימודים לגן הילדים	תכנית לימודים שמטרתה העיקרית לקדם את האוריינות הלשונית המוקדמת של ילדי הגן, תוך הדגשת הרכיבים אשר סוללים את הדרך לרכישת מיומנויות קריאה וכתיבה.	תכנית לימודים משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים (2006)
תכנית לימודים במתמטיקה לגן הילדים בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי	כתיבת תכנית הלימודים במתמטיקה לגן נעשתה על ידי ועדה שכללה מומחים למתמטיקה מהאקדמיה, ממכללות להכשרת עובדי הוראה ומחנכות הגיל הרך (מפקחת, מדריכה וגננת). תכנית לימודים זו מחייבת ותחליף את "תכנית המסגרת" משנת 1995 בנושא זה. התכנית מיועדת לעובדי חינוך בגיל הרך ומתייחסת למתמטיקה כתחום דעת.	משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי (2010)
תכנית לימודים במדע וטכנולוגיה בגן הילדים ממלכתי וממלכתי-דתי	תכנית הלימודים במדע וטכנולוגיה לגיל הרך היא חוליה נוספת בשרשרת הפעולות שמשרד החינוך יוזם במטרה לבסס ולחזק את העיסוק בנושאים אלו בגני הילדים. תכנית הלימודים הוכנה בידי ועדה שבה אנשי אקדמיה, אנשי מטה משרד החינוך ואנשי שטח המלמדים ומדריכים בגני הילדים. הרכב זה אפשר לקשור בין תאוריות של הוראת מדעים וטכנולוגיה בגיל הרך ובין תרבות הגן ומאפייני העבודה בו.	משרד החינוך, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים (2009)
תכנית לימודים בחינוך גופני לגיל הרך	התכנית חינוך גופני לגיל הרך מיועדת לגנות וכן למורים לחינוך גופני בגן הילדים ובכיתות א ו-ב בבית הספר היסודי.	משרד החינוך, התרבות והספורט, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ופיתוח תכניות לימודים (2007)
תכנית לקידום החינוך לבריאות	תכנית שביל החל"ב היא תכנית מסגרת לבריאות בגן.	

מסמך	תקציר	פרטי הפרסום או סוג המסמך (חוזר מנכ"ל, מאמר, מדריך, תכנית לימודים ועוד)
בגן אתר חינוך לבריאות	התכנית כוללת את התכנים : נכיר את עצמנו, אנו, הזולת והסביבה, שמירה עצמית ואורח חיים בריא.	
מבטים, הסתכלות בסביבה הטבעית על ילדים	"מבטים" היא חוברת הדרכה לעריכת תצפיות בסביבה הטבעית של הגן, המיועדת לגננות ולאנשי מקצוע נוספים העובדים בגני ילדים.	מבטים, מסתכלים בסביבה הטבעית על ילדים, האגף לחינוך קדם-יסודי, משרד החינוך (2002) מהדורה מעודכנת תשע"ו (2016)
אקלים חינוכי מיטבי והתמודדות מוסדות חינוך עם אירועי אלימות וסיכון	חוזר מנכ"ל ובו היערכות מערכתית ליצירת אקלים חינוכי בטוח ולמניעת אלימות והתנהגויות לא מותאמות בגן הילדים	פרק מתוך חוזר מנכ"ל

אתרים:

אתרי אינטרנט למחנכות הגיל הרך

האגף לחינוך קדם-יסודי מפעיל עבור הגננות אתרי אינטרנט שבהם מידע, הנחיות ורעיונות מנהליים ופדגוגיים.

אתר האגף לחינוך קדם-יסודי בכוורת אתרי משרד החינוך

באתר מפרסם משרד החינוך את מדיניות החינוך הקדם-יסודי וכן, חומרי הוראה ולמידה שהוכנו במשרד החינוך עבור גננות; הוראות ונהלים מחוזרי מנכ"ל ואחרים שגננות צריכות לדעת.

בשעת צורך אפשר לפנות ישירות לאגף לחינוך קדם-יסודי באמצעות כתבו לנו שמוצג בשער האתר, ולקבל מענה לשאלות הנוגעות לעבודה החינוכית בגן.

כתובת האתר: <http://www.education.gov.il/preschool>

אתר נוסף שמפעיל משרד החינוך לגננות בשיתוף פעולה עם מט"ח:

גנ-net - בוסת-net - אתר לפיתוח מקצועי של גננות

האתר הוא סביבה לפיתוח מקצועי לקהילת הגננות בדרך שונה מההשתלמות המסורתית. הוא מאפשר לגננות ללמוד בכל מקום ובכל זמן בסביבות עתירות משאבים באמצעות הרצאות מצולמות של מומחים מהשורה הראשונה באקדמיה ובמשרד החינוך, צילומים של גננות המספרות על עבודתן תוך הצגת הגנים והצגת העשייה החינוכית בגנים בישראל.

כתובת האתר: <http://ganenet.cet.ac.il>

חוזרי מנכ"ל

חוזרי מנכ"ל מפורסמים באתר של משרד החינוך ונשלחים לגננות באמצעות הדוא"ל האישי.

על הגננת להתעדכן בהוראות.

במאגר חוזרי מנכ"ל באון, עומדים לרשות הגולשים קובצי PDF של חוברות חוזרי המנכ"ל משנת

1998 ואילך; חוזרים קודמים נמצאים בספריית הגננת בגן ובמרכזי פסג"ה.

מומלץ לתיק נהלים רלוונטיים לפעילות בגני הילדים בתיק ניהול גן.

מרכז המידע של משרד החינוך

מרכז המידע פועל במסגרת האגף לפניית ותלונות הציבור של משרד החינוך. מרכז המידע מספק מידע לציבור בנושאים הקשורים להוראות, להנחיות ולנהלים שעל פיהם פועלת מערכת החינוך.

דרכי הפנייה למרכז המידע:

– בטלפון חינם שמספרו: 1-800-25-00-25 או בטלפון 02-5602711

– באמצעות דוא"ל, שכתובתו: info@education.gov.il

שמירה על פרטיות באתרי אינטרנט

פרסום תמונות וכל מידע אחר על אודות הילדים בפרסומים שונים באתרי אינטרנט, מותנה בהסכמת ההורים ובחתימתם על טופס רשמי שהתפרסם בחוזר מנכ"ל סג'7(א). ראו נספח 12.

זמין באתר החינוך הקדם-יסודי: הוראות ונהלים < ארגון ומנהל < טפסים

עלון מקוון לגננת

משנת התשע"ב ואילך נאגד חומר עבור גננות בעלון מקוון הנשלח בדוא"ל לגננות. הוכנו עלונים לחגים - בעברית ובערבית; עלונים הוקדשו לארגון ועיצוב סביבות הגן והחצר.

בתשע"ו נכתב עבור הגננות 'עלוגן' בנושאים: סביבה חינוכית לגילי 3-4; קידום הקשר עם הורי ילדי הגן; היענות לצרכים רגשיים בתחילת שנה. ה'עלוגן' נשלח לגננות בדוא"ל.

העלונים מוצגים גם באתר החינוך הקדם-יסודי

רשימה ביבליוגרפית:

- בן רבי ד', חסין ט'. (2004). ילדים בגיל הרך שהוריהם עובדים זרים בתל אביב-יפו: אורח חיים, צרכים וכיווני פעולה.
- דביר נ', אלוני נ', הררי ד'. (2010). העצמה חינוכית לילדי פליטים ומהגרי עבודה בתל אביב: דיאלקטיקה של השתלבות ורב-תרבותיות. המכון לחינוך מתקדם, מכללת סמינר הקיבוצים.
- ויגוצקי, ל'. (2004). למידה בהקשר חברתי, התפתחות התהליכים הפסיכולוגיים הגבוהים. (עורכים: מ' צלרמאיר וא' קוזולין). תל אביב, הקיבוץ המאוחד.
- חוזר מנכ"ל - 1 ביוני 2000 חוק חינוך חובה התש"ט (1949) החלת חוק חינוך חובה גם על ילדי עובדים זרים בישראל
- טל, ק'. (2010). ניהול מוסרי של כיתה. היעוץ החינוכי, ט"ז, 152–175.
- משרד החינוך (2010). עשייה חינוכית בגן הילדים קווים מנחים לצוות החינוכי. עשייה חינוכית בגן הילדים - קווים מנחים לצוות החינוכי.
- פירשטיין, ר'. (1998). האדם כישות משתנה. האוניברסיטה המשודרת. הוצאת משרד הביטחון.
- קליין, פ"ש. (2007). מאפייני האינטראקציה החינוכית תיווכית והשפעותיהם על ילדים בגיל הרך. בתוך פ"ש קליין וי' יבלון (עורכים), *ממחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך* (עמ' 89–112). הוועדה לבחינת דרכי החינוך לגיל הרך. האקדמיה הישראלית הלאומית למדעים, ירושלים.
- Barber. B.K, Stolz, H.E. &Olsen, M.(2005). Parental Support, psychological control and behavioral control: Assessing relevance across time, culture and method. *Monographs of the society for research in child development*, #282, Vol.70(4).
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner U., and Morris P. A., (2006) The Bioecological Model of Human Development. In R. M. Lerner and W. Damon (Ed.), *Theoretical Models of Human Development*. Vol. 1 of the Handbook of Child Psychology (5th ed) Chapter 14, pp 793-828. New York: John Wiley & Sons.
- Copple, C., & Bredekamp, S. (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs: Serving Children from Birth through Age 8 (3rd ed.)*. Washington, DC: NAEYC.
- Cross, T. et al (1989). *Toward a culturally competent system of care*. Washington, DC: CAASP Technical Assistance Center, Georgetown University Child Development Center; National Center for Cultural Competence.

Griffin, P., and Care, E. (Eds.). (2015). *Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approach*. Dordrecht: Springer.

Hamre, B., Hatfield, B., Pianta, R., & Jamil, F. (2013). Evidence for General and Domain-Specific Elements of Teacher-Child Interactions: Associations with Preschool Children's Development. *Child Development*. DOI: 10.1111/cdev.12184

Oberle, E. & Schonert-Reichl, K.A (2016). Stress contagion in the classroom? The link between classroom teacher burnout and morning cortisol in elementary school students. *Social Science & Medicine*, 159(30). DOI: 10.1016/j.socscimed.2016.04.031

אינפורמציה לשנה החדשה בגן הילדים

שם הגן: _____.

בגן שלנו מתחנכים 35 ילדים בגילאי ____.

צוות:

שם הגננת: _____.

שם הסייעת: _____.

מספר טלפון בגן: _____.

מספר טלפון של הגננת, בבקשה צלצלו רק במקרי חירום אחה"צ: _____.

אם אתם מעוניינים לשוחח עם הגננת בזמן הגן, אנא צלצלו למספר הטלפון בגן.

שעות הפעילות בגן:

ימים א'-ה', בשעות 7:35 – 14:00 יום ו' בשעות 7:35 – 12:45

7:35 - הגן נפתח

09:00 – 07:35 - משחק חופשי

08:30 - סוגרים את שער הגן, אין כניסה של ילדים

09:00 - הגן נפתח ל 5 ד' עבור הילדים שאיחרו

09:30 – 09:05 - מפגש בוקר

11:15 – 09:30 - זמן אוכל ויציאה

11:30 – 11:15 - ארוחה קלה

13:30 – 11:30 - משחק ועבודה בקבוצות

14:00 – 13:30 - מפגש סיכום יום

אנא הגיעו בזמן לאסוף את ילדיכם בסוף היום!

ילדים אשר מגיעים עם נהג לגן, זו אחראיות ההורים לוודא שהנהג אינו משאיר את הילדים בכניסה לגן ללא השגחה לפני שהגן נפתח, שהנהג מעביר את הילדים לידיהם של צוות הגן ושהוא מגיע לאסוף את הילדים בזמן.

מחלות ילדים

חל איסור מוחלט לשלוח ילדים חולים לגן. בכל מקרה של מחלה כגון: חום, הקאות, שלשולים, דלקת עיניים, גזזת וכל מחלה מדבקת אחרת הילד חייב להישאר בבית עם מבוגר. הילד ישוב לגן רק עם מכתב מרופא המאשר את חזרתו לגן וכי אינו מדבק.

בבקשה אל תשלחו את הילדים עם תרופות לגן, צוות הגן אינו מורשה לתת תרופות לילדים.

אם כל אחד יקפיד לא לשלוח את הילד לגן בזמן שהוא חולה, נוכל לשמור על שאר הילדים בריאים!

אוכל ושתייה –

שלחו עם הילד ארוחת בוקר בתוך קופסא ועליה את שם הילד : בקופסא סנדוויץ עם גבינה, חומוס, טונה, נקניק, חביתה.... ופרות וירקות.

בבקשה אל תשלחו עם הילדים : קורנפלקס, יוגורט, נקניקיות, שניצלם, ארוחות חמות או כל סוג של מזון שאינו כריך. יש לשלחו עם הילדים מים בלב! מיץ או שוקו אינו בריא לילדים.

היגיינה אישית ולבוש –

בבקשה שילחו את הילדים לגן עם בגדים נוחים, ללא כפתורים כך שיוכלו להרגיש עצמאים וירגישו בנוח לשחק ולהתלכלך.

הבנות צריכות להגיע עם שער אסוף בגומייה.

ילדות שמגיעות עם חצאית או שמלה חייבות להגיע עם טייץ מתחת.

בבקשה הכניסו לתיק של הילד/ה סט נוסף של בגדים כולל תחתונים, גרביים ומגבונים.

אנא בדקו לעיתים קרובות שלבנד/בתך אין כינים. וטפלו במידת הצורך.

שונות –

- עליכם להיות זמינים בטלפון בזמן שהילד/ה נמצאים בגן, עדכנו אותי במידה והחלפתם מספר טלפון.
- חשוב מאוד לעשות ביטוח בריאות לילד/ה (במידה והילד זקוק לאבחון ולא יהיה לו ביטוח בריאות ההורים יאלצו לשלם סכום גבוהה)
- במסגרת חוק לימוד חובה חלה בישראל חובה לשלוח ילד מגיל 3 לגן ילדים, זו אינה בחירה של ההורים.
- בחלק מהגנים פועלות מועדוניות של יוניטף עד 18:30 אנו ממליצים להירשם.
- ימי הולדת – החל מחודש אוקטובר נתחיל לחגוג ימי הולדת בגן. ההורה יפנה לגננת שבוע מראש ויחד יתואם מועד החגיגה. הגננת תעדכן את ההורה מה עליו להביא ליום ההולדת.

מסיל"ה –

מסיל"ה - מרכז סיוע ומידע לקהילה הזרה. הוקם ע"י עיריית תל אביב. מסיל"ה מציעה מספר שירותים לקהילה:

- סיוע ומידע בנושאים הכוללים: בריאות, ביטוח בריאות, זכויות משפטיות, חינוך, גישור, סיוע הומניטרי ועוד.
- קבוצת הורים (התוכנית הלאומית) – מתן כלים להתמודדות עם אתגרים הוריים בדגש על המעבר הבין-תרבותי.
- ילדים עם צרכים מיוחדים – מתן תמיכה, ליווי וייעוץ אודות זכויות ושירותים שונים הניתנים לבעלי מוגבלויות ומשפחותיהם.

Information for the beginning of the year

Kindergarten's name _____.

In our kindergarten we have 35 children, ages _____.

Staff:

Kindergarten teacher: _____

Kindergarten assistant: _____

Kindergartens Phone number: _____

If you want to contact with the teacher during kindergarten hours, please call to the kindergartens number.

Opening and closing hours:

Sunday – Thursday: 7:35 to 14:00, Friday: 7:35 to 12:45

7:35 – the kindergarten opens

7:35-9:00 free play time

8:30 – the gates are closed

9:00 – the kindergarten opens again for 5 minutes for who is late.

9:30 -11:15 eating and craft free play time,

11:15-11:30 mid-day meeting and fruit snacks

13:30 -11:30 playground and group work

13:30-14:00 summary meeting

Please do not be late picking up your child!

Children who arrive with a driver to school: make sure the driver does not leave the kids outside the school before the gate is open. It is the parent's responsibility

Please make sure that the driver is on time and not late to pick the children up after school.

Child diseases

It is not allowed to bring a sick child to the kindergarten.

In any case of a sickness like fever, vomiting, diarrhea, eye infection, ringworm and any other contagious disease, the child should remain at home with a parental supervision.

The child will be allowed to return back only with doctor letter approving his return to school and that he is not contagious.

Please do not send the child with medications, the staff is forbidden from giving medicine to children.

Let's work together for the health of our children.

Food and drinks:

Please send with the child a box for food, write the child's name on it. In the box: a sandwich with for ex: cheese / hummus/ tuna / omelet / vegetable.

Do not send them with cornflakes, yogurt, sausages, schnitzels, hot meals or any other kind of food that is not in a sandwich.

Please send the children only with water do not send with sweetened drinks or chocolate milk.

Personal hygiene and clothing

Please dress the child with comfortable clothes without buttons so they can be independent, and will feel comfortable to play and get dirty.

Girls should have their hair gathered with a rubber band.

If the girl is coming with a skirt or a dress, please dress her with shorts underneath.

Please put in the bag school another set of clothing.

Please make sure your Childs' head is cleaned from head lice. It is the parents' responsibility for preventing detecting and treating the child's head from head lice.

Other

- **You must be available on our phone during all time the child is in the kindergarten, and inform me in case of changing phone number.**
- It is very important to have a medical insurance for the child.
- In Israel it is mandatory to send the children to kindergarten.
- Birthdays: from October we will start celebrating birthdays in the Kindergarten. Talk to the teacher a week before the child's birthday and will be set a date for the celebration. The teacher will update the parent what to purchase for your child birthday.
- In some of the kindergarten there's a Unitaf moadonit until 18:30, we recommend you to register your child.

Mesila

Mesila - Aid and information center for the foreign community, Founded by the Tel Aviv-Yafo municipality. Mesila offers the following services:

- Assistance and Information in the issues of: health, health insurance, legal rights, education, mediation etc.
- Parenthood groups- a three months course about better parenting, difficulties and tools that can help with the difficulties of being a parent for our children.
- Children with special needs: guidance, assistance and information for parents of children with special need.

ሓበሬታ ብዛዕባ ምጅማር ሓድሽ ዓመተ ትምህርቲ መዋኦላ ህጻናት

ስም ናይ መዋኦላ ህጻናት _____

ኣብ መዋኦላ ህጻናት 35 ቆልዑት ኣለዉና፡ ዕድሙ ድማ _____

ኣባላት መዋኦላ ህጻናት

መምህር መዋኦላ ህጻናት _____

ተሓጋጋዚት መምህር _____

ተለፎን ናይ መዋኦላ ህጻናት _____

ምስ መምህር መዋኦላ ህጻናት ኣብ ሰዓትት ትምህርቲ ክትዘራረቡ እንተ ደሊኹም፡ ናብ ናይ ቤት ትምህርቲ ተለፎን ደዊልኩም ክትዘራረቡ ትኽእሉ።

መዋኦላ ህጻናት ዝኸፈተሉን ዝዕጸዉሉን

ካብ ሰንበት ክሳብ ሓሙስ ፡ ካብ ሰዓት 7:35 ክሳብ 14:00 > ዓርቢ ፡ ካብ ሰዓት 7:35 ክሳብ 12:45

7:35 - መዋኦላ ህጻናት ዝኸፈተሉ ሰዓት

8:30- ማዕጸ ዝዕጸዉሉ

9:00-መዋኦላ ህጻናት ከም እንደገና ንዝደንገዩ ንሓሙሽተ ደቂቅ ይኽፈት።

9:30-11:15-መግቢ ዝምገብሉን ፡ ዝዘናግዕሉን።

11:30-13:30-ህጻናት ብብጉጅለ ኮይኖም ዝማሃሩሉ።

13:30:14:00-ዛዕባ ዝወዓልዎ ዝዘራረብሉ ።

ብኸብረትኩም ደቅኹም ኣብ ምውሳድ ኣይትደንጉዩ።

ናብ ቤት ትምህርቲ ብኣውቶቡስ ንእትሰዱ ስድራቤት ፡ ደቅኹም ብዝግባእ ቤት ትምህርቲ ምብጽሖም ከተረጋግጹ ይግባእ። ዋና መኪና ቅድሚታ ቤት ትምህርቲ ምክፋቱ ደቅኹም ኣብ ደገ ከይሓድንም ምክትታል ሓላፍነት ናይ ነፍሲ ወከፍ ወላዲዩ ።

ደቅኹም ኣብ ሰዓቶም ምብጽሖምን ፡ ድሕሪ ትምህርቲ ኣብ ሰዓቶም ምምላሶምን ።

ዝሓመሙ ህጻናት/ቆልዑ

ብዝኮነ ምክንያት ዝሓመመ ቆልዑ ናብ መዋዕለ ህጻናት ክትሰዱ ክልኩል እዩ። ረስኒ ፡ ተምላስ ፡ ውጽኣት ፡ ረኽሲ ናይ ዓይኒ ፡ ረኽሲ ቆርቦት ኣብ ርእሲ ዘልለዎም ቆልዑ ኣብ ትሕቲ ኣላይነት ወለዲ ኣብ ገዛ ክጸንሑ ኣለዎም።

ብኸብረትኩም ሕጻናት/ቆልዑ ምስ መድሃኒቶም ናብ መዋኦላ ህጻናት ኣይትሰዱዩ። ኣለይቲ/መማህራን መድሃኒት ንቆልዑ ክህባ ኣይፍቀደለንን እዩ።

ቆልዑ ናብ ቤት ትምህርቲ ክምለስ ዝፍቐደሉ ሓኪም ደብዳቤ ምስ ዝጽሕፈሉ ጥራይዮ።

ጥዑያት ህጻናት ክህሉዉና ሓቢርና ንስራሕ።

ብሉጽ ዝኾነ መትሓዚ መግቢ ፡ ስሙ ዝተጻሕፈ፡ ከምኡውን ፓኒኖ ፡ ኩሙስ ፡ ዓሳ (ቱና) ፡ ኣሕምልቲ ፡ እንቓቂሖ።

ካብዚኣም ልዒሎም ዝተጠቐሱ መግብታት ወጻኢ ተወሰኹቲ መግብታት ኣይፍቀድን ንጽርዮምን ፡ ጽፈዮምን ።

በዘይካ ማይ ዝኾነ ዓይነት ተወሳኪ ሽኮራዊ ዝስተ ምስዳድ ኣይፍቀድን ከምኡውን ቸኮሌት ዘለዎ ጸባ።

ውልቃዊ ጽሬትን ክዳውንትን

ብኸብረትኩም ንደቕኹም ምቹእ ዝኾነ ክዳውንቲ ብዘይ ሞልጎም ኣልብስቦም/ክደንዎም መታን ምሉእ ናጽነት ክህልዎምን ንኽጻወቱ ደስታ ክስመዖምን።

ኣዋልድ ህጻናት ጸጉረን ብፌኮ ብጉቡእ ክጥርነፍ ኣለዎ።

እንተ ደኣ ጋልኩም (ስኬርት) ወይ ቀሚሽ ጌራ ናብ ጋን ክትመጽእ ኮይና ናይ ግድን ሓጺር ስረ ናይ ታሕቲ(ኩስትም) ክትገብር ኣለዎ።

ተወሳኺ ክዳን ንደቕኹም ኣብ ቦርስ' ኣም ግበርሎም።

ኩሉ ግዜ ናይ ቆልዓኹም ርእሲ ብቀጻሊ ቁማል ከይህልዎ ክትፍትሽዎ ኣለኩም። ክንክን ዘድልዮ እንተ ኾይኑ (መድሓኒት) ግበርሉ።

ተወሳኺ

- ደቕኹም ኣብ መዋዕለ ህጻናት ኣብ ዝህልዉሉ ተለፎናትኩም ብግቡእ ምክትታልን ክፉት ክኸውንን ፡ምናልባት እንተቀይርኩም ምሕባርን።
- ንደቕኹም ናይ ሕክምና ድሕነት(እንሹራንስ) ክህልዎም ተመራጺ እዩ።
- ኣብ እስራኤል ህጻናት ናብ መዋዕለ ህጻናት ምስዳድ ግድነት'ዩ።
- ዓመት ቆልዓ፡ካብ ወርሒጥቅምቲ (10)ጀሚሩ ኣብ መዋዕለ ህጻናት ይጽንበል። ወለዲ ቅድሚ ዓመት ቆልዓ ሰሙን ንኣለይቲ ህጻናት ይሕብሩ፡ኣለይቲ ህጻናት ብዝግባእ ነታ መዓልቲ ምቅርራባተን የጻፍፋ፡ንዓመት ቆልዓ ዝኸውን ኣስቤዛ ብኣለይቲ ህጻናት ንወላዲ ይንገር።

መሲላ

- መሲላ ብምሕደራ ተል-አቪ-ቭ'ዩ ዝተማእከለ ኮይኑ
- ነዞም ዝስዕቡ ኣገልግሎታት ይህብ
- ሓገዛት ከምኡውን ሓበሬታ ፡ኩነት ጥዕና ፡ውሕስነት ጥዕና (እንሹራንስ)፡ሕጋውያን መሰላት፡ትምህርቲ፡ኣፈታትሓ ሽግራት፡ኣብ መንጎ ስድራቤት ዘጋጥሙ ሽግራት፡ኣብ ስራሕ ዘጋጥሙ ሽግራት፡ሰብኣዊ ሓገዛት ወዘተ ።
- ኮሚተ ወለዲ ብምምስራት ትምህርቲ ንወለዲ ንሰለስተ ወርሒ ይህብን፡ሽግራትን መፍቲሒታቶምን፡ከምኡውን ብሉጻት ወለዲ ንምህናጽ ይሕግዝን።
- ንኣካለ ጎዶሎ ህጻናት ዘለዎም ስድራቤታት ናይ ሕክምና ኮነ ናይ ገንዘብ ሓገዛት ምስ መንግስቲ ብምዝርራብ ሓገዛት የበርክት ፡ዝሓሸ መዋዕለ ህጻናት የናድየሎምን ፡ይከታተሎምን ።